

60

ΜΑΪ-ΙΟΥΝ-ΙΟΥΛ-ΑΥΓ

2015

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

5

13

17

19

25

“

Greece was the disaster
austerians were looking
for

”

35

40

Περιεχόμενα

Πολιτιστική Ανάπτυξη...

σε διαρκή αναμονή..., Γιάννης Καμπούρης 3

Το νηματοουργείο Χατζηνικολάκη στη Βέροια
Βιργινία Πατρίκα 5

Εργαζόμενοι, προβλήματα και συνδικαλιστική δράση
στη Βέροια του 1927, Αλέκος Χατζηκώστας
Για τους Ημαθιώτες νεκρούς του πολέμου 1940 – 41
Γιάννης Καρατσιώλης 17

Η Βεροιώτικη παράδοση, Αθανάσιος Σταυρίδης 19

Η Θεανώ Ζωγιοπούλου όπως την έζησα

Χαρούλα Ουσουλτζόγλου - Γεωργιάδη 25

Βέροια Εύχη Πόλη, Εμμανουήλ Ξυνάδας 28

Οικονομία, Παιδεία & Μουσική Παιδεία
στην Ελλάδα της κρίσης, Πόπη Φιρτινίδου 35

Νίκος Καλαράς, συνέντευξη στη Δήμητρα Σμυρνή 40

Βιβλιοπαρουσιάσεις, Βούλα Κοτσάλου 48

Φωτογραφικός περίπατος στα Πολιτιστικά Δρώμενα 56

Πολιτιστικά Δρώμενα

ΤΕΤΡΑΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

της Κοινωφελούς Επιχείρησης

Πολλαπλής Ανάπτυξης (Κ.Ε.Π.Α.) Δ. Βέροιας

Μάιος - Αύγουστος 2015

Αριθμός Τεύχους **60**

ISSN 11065354

Ιδιοκτήτης - Εκδότης

Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας

Διευθυντής

Γιάννης Καμπούρης

Υπεύθυνος έκδοσης

Μανώλης Ξυνάδας

Συντακτική Επιτροπή

Νανά Καραγιαννίδου

Βούλα Κοτσάλου - Πάπαρη

Μαυρέτα Λενικάκη

Βιργινία Πατρίκα

Πόπη Φιρτινίδου

Γραφιστική επιμέλεια - εκτύπωση

«Κλίμαξ», Βαγγέλης Οικονόμου

© Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας

Αντωνιάδη 19

591 00 - Βέροια

Επιτρέπεται η μερική ή ολική αναπαραγωγή

ή δημοσίευση των κειμένων

που περιλαμβάνονται στο περιοδικό

με τη ρητή αναφορά στην πηγή.

Τα άρθρα που φιλοξενούνται στο περιοδικό

εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών, οι

οποίοι και έχουν την αποκλειστική ευθύνη

για τα στοιχεία που παρουσιάζονται.

Δημοσίευση στα Πολιτιστικά Δρώμενα

Στα Πολιτιστικά Δρώμενα δημοσιεύονται μελέτες, άρθρα, απόψεις κ.τ.λ. που σχετίζονται με διάφορους τομείς του πολιτισμού, όπως η μουσική, ο χορός, το θέατρο, ο κινηματογράφος, η ζωγραφική, γενικά, αλλά και της ιστορίας, της αρχαιολογίας, της αρχιτεκτονικής κ.α. με ειδικό ενδιαφέρον σε μελέτες και άρθρα που σχετίζονται με τη Βέροια.

Στη συγγραφή θα πρέπει να τηρούνται κανόνες σύνταξης σύμφωνα με τα παρακάτω:

Το θέμα να έχει ειδικό ενδιαφέρον και να σχετίζεται με τους προαναφερόμενους τομείς, ενώ προκρίνονται άρθρα από τα οποία προκύπτουν πρωτότυπα συμπεράσματα και προάγεται η έρευνα στο εκάστοτε πεδίο.

Τα άρθρα θα πρέπει να κατατίθενται επαρκώς τεκμηριωμένα, προσεγμένα και κατά το δυνατόν φιλολογικά ελεγμένα, ενώ σύμφωνα με τις τεχνικές απαιτήσεις θα πρέπει να παραδίδονται γραμμένα με γραμματοσειρά Cambria 12 στ και μονό διάστιχο. Επίσης, θα πρέπει να αποφεύγονται τα πολλαπλά κενά μετά το τέλος της κάθε λέξης καθώς επίσης εφιστάται η προσοχή στα σημεία στίξης και κυρίως στο κόμμα και την τελεία τα οποία θα πρέπει να είναι κολλημένα στο τελευταίο γράμμα της λέξης που συνοδεύουν και να μην μεσολαβεί κενό. Τέλος, όπου χρειάζονται παραπομπές, αυτές τοποθετούνται σύμφωνα με το σύστημα που ορίζεται από το word και όχι ως ξεχωριστά αποσπάσματα με αστεράκια κ.τ.λ.

Η έκταση των άρθρων δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τις πέντε (5) σελίδες Α4 γραμμένες με τις παραπάνω προϋποθέσεις. Μεγαλύτερα σε έκταση άρθρα θα αξιολογούνται και θα δημοσιεύονται κατά περίπτωση.

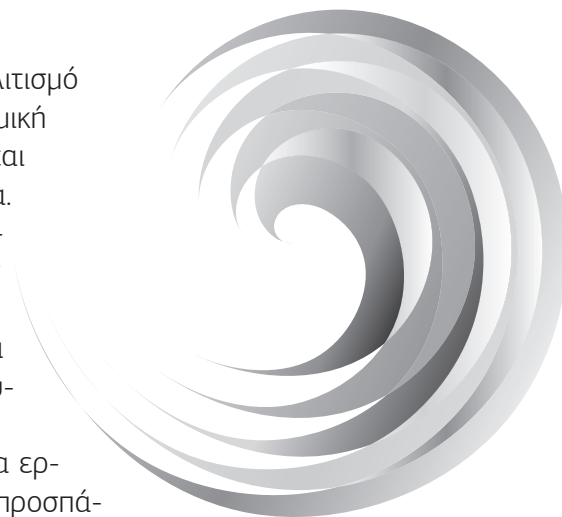
Το φωτογραφικό υλικό που θα συνοδεύει τα άρθρα θα αποστέλλεται μαζί με το άρθρο σε ξεχωριστά αρχεία τύπου jpg σε υψηλή ανάλυση. Αν το άρθρο δεν συνοδεύεται από φωτογραφικό υλικό επιλογής του συντάκτη θα δημοσιεύεται χωρίς φωτογραφίες.

Τα Πολιτιστικά Δρώμενα θα κυκλοφορήσουν για το έτος 2015, σε 4μηνη περιοδικότητα. Η παράδοση των άρθρων από τους συντελεστές θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί την 1^η Απριλίου για το 1^ο φύλλο, την 1^η Σεπτεμβρίου για το 2^ο φύλλο και την 1^η Δεκεμβρίου για το 3^ο φύλλο.

Υπεύθυνη για τη δημοσίευση ενός άρθρου είναι η συντακτική επιτροπή, η οποία και αποφασίζει για τη δημοσίευση ή μη του άρθρου, όταν δεν τηρούνται οι παραπάνω κανόνες ή αν συντρέχουν άλλοι λόγοι, οι οποίοι θα εξηγούνται στους ενδιαφερόμενους.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ... ΣΕ ΔΙΑΡΚΗ ΑΝΑΜΟΝΗ ...

Γιάννης Καμπούρης

Σχεδόν στο σύνολο τους οι αναφορές για τον πολιτισμό συνοδεύονται με παράλληλες αναφορές στη δυναμική του ως μοχλού ανάπτυξης, ο πολιτισμός περιγράφεται ως η «βαριά μας βιομηχανία» και αυτό είναι αλήθεια. Δυστυχώς όμως όσοι επικαλούνται αυτή την πραγματικότητα δεν προσδιορίζουν με σαφήνεια τους όρους και τις προϋποθέσεις για την ευόδωση αυτού του ζητούμενου. Κυρίως όμως δεν αποσαφηνίζουν ποια είναι τα στοιχεία του πολιτισμού και τον τρόπο που αυτός μπορεί να καταστεί και «εμπορεύσιμο προϊόν».

Με την τακτική αυτή όμως μένει πολύς χώρος για ερμηνείες και παρερμηνείες και δεν αποδίδει η όποια προσπάθεια να εκμεταλλευτούμε τη δυναμική του. Έτσι η αποσαφήνιση του όρου πολιτισμός είναι αναγκαία, ώστε τα προσδοκώμενα από αυτόν οφέλη να πραγματοποιούνται μέσα από την διαμόρφωση της αντίστοιχης στρατηγικής και παράλληλων τακτικών επιλογών. Σε διαφορετική περίπτωση η όλη δυναμική που ο πολιτισμός περικλείει θα μείνει αναξιοποίητη και τα προσδοκώμενα οφέλη θα παραμείνουν στη σφαίρα του επιθυμητού.

Βέβαια ο όρος «εμπορεύσιμο προϊόν», όπως και η συγκεκριμένη προσέγγιση που εδώ επιχειρείται μπορεί να προκαλούν «ανατριχίλα» σε ορισμένους. Πρέπει όμως να γίνει σαφές ότι η φύση του πολιτισμού είναι πολυεπίπεδη, όπου μέσα της ενυπάρχει και η οικονομική του διάσταση. Αυτό αποτελεί ένα δεδομένο που δε μπορεί να εξορκιστεί, ένα δεδομένο που οφείλουμε να το συνεκτιμούμε σε κάθε προσέγγιση μας στα ζητήματα του πολιτισμού. Η πολυεπίπεδη φύση του πολιτισμού έχει να κάνει με το ίδιο το περιεχόμενο και τη λειτουργία του, αλλά και το γεγονός ότι εν τέλει αποτελεί και μια οικονομική λειτουργία.

Στην προσέγγιση μας αυτή πρέπει να συνυπολογίσουμε και το γεγονός ότι η περιοχή μας έχει ένα πολύ σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα που μας «αναγκάζει» να δούμε τη διάσταση αυτή με περισσή προσοχή. Να συνειδητοποιήσουμε ότι μέσα από την ορθολογική και στοχευμένη διαχείριση του πολιτιστικού μας αποθέματος και με την πρέπουσα στρατηγική, μπορεί να προκύψουν εκτός των άλλων και σημαντικά οικονομικά οφέλη για την τοπική μας κοινωνία.

Τα οφέλη αυτά σε καμιά περίπτωση δε θα προκύψουν από μόνα τους. Πρέπει να ενταχθούν σε ένα συνολικό στρατηγικό σχεδιασμό με αντίστοιχες τακτικές επιλογές. Αυτό που πρέπει να συνειδητοποιήσουμε είναι το γεγονός ότι η όλη προσπάθεια μας πρέπει να έχει εξωστρεφή χαρακτήρα, δεν απευθυνόμαστε στο τοπικό κοινό. Αυτός είναι θεμελιακός όρος για την επιτυχία της όλης προσπάθειας. Η προσδοκία του όποιου οφέλους πηγάζει από το γεγονός ότι οι τρίτοι μέσα από

την «αγορά» πολιτιστικών υπηρεσιών και αγαθών, θα αφήσουν ένα σημαντικό συμπληρωματικό εισόδημα στην περιοχή.

Δυστυχώς, αυτή η διάσταση μέχρι σήμερα είτε αγνοείται, είτε υποτιμάται, με αποτέλεσμα οι όποιες πολιτικές στο χώρο του πολιτισμού να έχουν εσωστρεφή χαρακτήρα και να μην αποδίδουν αυτά που θα μπορούσαν και εδώ η ευθύνη είναι συλλογική. Το κύριο βάρος για όλη αυτή την κατάσταση αναλογεί βέβαια σε όσους έχουν την ευθύνη της διαμόρφωσης και υλοποίησης των πολιτικών αυτών.

Αυτό βέβαια όσο και αν ακούγεται εύκολο έχει τις δικές του απαιτήσεις και δυσκολίες. Όμως ακόμα και έτσι δεν υπάρχει επαρκής δικαιολογία που να αιτιολογεί αυτή την αδράνεια.

Ο πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης, να προσελκύσει κοινό εκτός περιοχής, να αποτελέσει πηγή σημαντικών εσόδων για την τοπική κοινωνία, αρκεί να αντιμετωπιστεί με την σοβαρότητα που του αρμόζει, να αποτελέσει στρατηγική επιλογή.

Οι όποιες αποφάσεις ληφθούν πρέπει να τύχουν μιας γενικής αποδοχής και ενεργής υποστήριξης γιατί σε διαφορετική περίπτωση δεν θα μπορούν να τελεσφορήσουν. Δε μπορεί κανένας να περιμένει οποιοδήποτε κέρδος αν δεν συμμετέχει στη συλλογική αυτή προσπάθεια, αν δεν «επενδύσει» σε αυτή. Και είναι βέβαιο ότι όλα αυτά θα συναντήσουν εσωτερικές αντιδράσεις για έναν κύριο λόγο. Θα μεταφέρουν το κέντρο βάρους της όλης προσπάθειας σε ένα άλλο επίπεδο που κρίνεται ιδιαίτερα απαιτητικό για τα δεδομένα μας. Αυτό από μόνο του απαιτεί εντατικοποίηση των προσπαθειών μας σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας της πόλης, ακόμα και σε αυτά που από πρώτη άποψη δεν έχουν οργανική σχέση με τον πολιτισμό. Θα πρέπει τέλος να είμαστε έτοιμοι να θυσιάσουμε ορισμένες από τις καθημερινότητες μας από τη στιγμή που αυτές δε συνάδουν με το γενικότερο σχεδιασμό της προσπάθειας μας.

Θα μπορούσαν πολλά να γραφούν για όλα αυτά. Αυτό που έχει σημασία στο στάδιο αυτό είναι να ξεκινήσει ένας διάλογος που θα αναδείξει την πραγματικότητα αυτή. Ένας διάλογος που δε θα αποτελέσει μια ατέρμονη και τελικά μια ατελέσφορη διαδικασία, αλλά ένας διάλογος οριοθετημένος ικανός να αποδώσει ένα αποτέλεσμα, να είναι η αρχή αυτής της προσπάθειας.

Για όσους επιθυμούν να έρθουν ακόμα πιο κοντά στις απόψεις του υποφαινόμενου για τα ζητήματα αυτά μπορούν να κατεβάσουν δωρεάν από το διαδίκτυο τη σχετική έκδοση «Πολιτιστική Ανάπτυξη .. η Εναλλακτική Ανάπτυξη ... για μια νέα αντίληψη και πολιτική στο Δήμο Βέροιας» από την ιστοσελίδα www.veriahistory.gr σε αρχείο PDF.

Βιργινία Πατρίκα, Αρχιτέκτων Μηχανικός Α.Π.Θ.

ΜΔΕ στην «Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση Αρχιτεκτονικών Μνημείων»

Το νηματοουργείο Χατζηνικολάκη στη Βέροια

Η βιομηχανία στη Βέροια.

Πόλη με ιστορία που χάνεται μέσα στους αιώνες, η Βέροια διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε αυτό που ονομάζουμε εκβιομηχάνιση και βιομηχανική επανάσταση στην Μακεδονία του τέλους του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Αντίθετα με τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο, η βιομηχανία πρωτοεμφανίζεται στην Μακεδονία, και συγκεκριμένα στην Θεσσαλονίκη, στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, είκοσι χρόνια νωρίτερα από την Νάουσα¹. Η καθυστέρηση στην ανάπτυξή της οφείλεται στην έλλειψη κεφαλαίων, στην απουσία ευρωπαϊκής στήριξης, στην έλλειψη δημόσιας ασφάλειας, στα ελληνο-οθωμανικά συγκοινωνία, στην αδυναμία της οθωμανικής διοίκησης να την προστατέψει, στην έλλειψη ειδικευμένου εργατικού προσωπικού αλλά και στους μεγάλους τελωνιακούς δασμούς (8% μέχρι το 1906 και 11% από το 1907²).

Στην Βέροια η πρώτη βιομηχανία, το νηματοουργείο Σωσσίδη - Φάικ, μετέπειτα «Βέρμιον», ιδρύεται το 1903. Το νηματοουργείο Χατζηνικολάκη ιδρύεται το 1909, το 1911 ο αλευρόμυλος του Στέργιου Μάρκου και ο αλευρόμυλος Ελαζία Οικονομίδη. Έχοντας μακρά παράδοση στην παραγωγή υφασμάτων³ και εκμεταλλευόμενη τις ευνοϊκές μεταρρυθμίσεις της ύστερης οθωμανικής περιόδου (Taznimat), οι οποίες θεσμοθετήθηκαν με το

αυτοκρατορικό διατάγμα (Χάτι Σερίφ) του Γκιουλχανέ (1839) και επικυρώθηκαν με το διάταγμα Χάτι- Χουμαγιούν του σουλτάνου Αμπντούλ Μετζίτ (1856), η Βέροια φτάνει να κατέχει στις αρχές του 20^{ου} αιώνα την τέταρτη θέση στην παραγωγή προϊόντων υφαντουργίας και εριουργίας στην Κεντρική Μακεδονία (5% της συνολικής παραγωγής της περιοχής). Πρώτη σε ποσοστό παραγωγής ήταν η Νάουσα, η οποία κάλυπτε το 50%, δεύτερη η Θεσσαλονίκη με 25% και τρίτη η Έδεσσα με 20%⁴.

Εκτός από τις διοικητικές μεταρρυθμίσεις σημαντικά ήταν και τα έργα υποδομής που πραγματοποιήθηκαν εκείνη την περίοδο. Ιδιαίτερης σημασίας ήταν η δημιουργία σιδηροδρομικού δικτύου που ένωνε την Θεσσαλονίκη με τα Σκόπια (1874) και την υπόλοιπη Ευρώπη (1888) και την Θεσσαλονίκη με την Βέροια, την Νάουσα, την Έδεσσα, το Μοναστήρι και τα Σκόπια (1892)⁵.

Κοινό χαρακτηριστικό των βιομηχανικών εγκαταστάσεων των πόλεων της Ημαθίας και της Πέλλας ήταν, εκτός από το είδος του παραγόμενου προϊόντος, η δωρεάν παροχή ενέργειας για την λειτουργία των μηχανών τους, η οποία προέρχονταν από τις υδατοπτώσεις των ποταμών Τριποτάμου, Αράπιτσας και Εδεσσαίου. Όλες οι εγκαταστάσεις χωροθετήθηκαν κατά μήκος αυτών και σε σημεία όπου η γεωμορφολογία του εδάφους επέτρεπε την

αξιοποίηση τους.

Στην πλειοψηφία τους οι πρώτες αυτές βιομηχανίες δεν λειτουργούν σήμερα, καθώς δεν κατάφεραν να προσαρμοστούν στις ραγδαίες αλλαγές που σημειώθηκαν στον τομέα της παραγωγής κατά το τελευταίο μισό του 20^{ου} αιώνα. Οι περισσότερες παραμένουν εγκαταλειμμένες, ενώ μικρός είναι ο αριθμός αυτών που αποκαταστάθηκαν και απόκτησαν νέα χρήση. Στην Βέροια μόνο ο αλευρόμυλος του Στέργιου Μάρκου έχει αποκατασταθεί και φιλοξενεί το Βυζαντινό Μουσείο της πόλης.

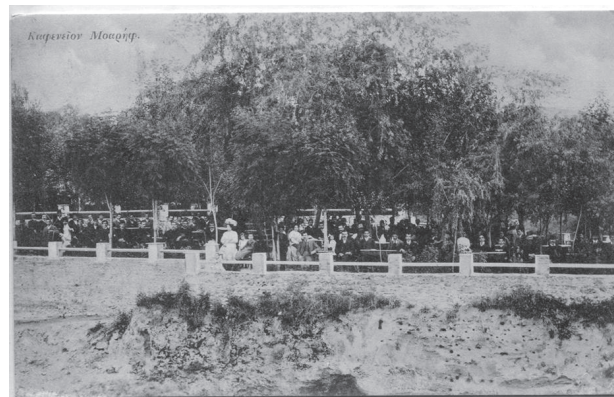
Το νηματοουργείο Χατζηνικολάκη

Το νηματοουργείο των αδελφών Χατζηνικολάκη βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της πόλης, που παλαιότερα έφερε το όνομα Μαρίφ ή Μουαρίφ. Γειτνιάζει με την γέφυρα του Σταυρού, το κοιμητήριο και τον ποταμό Τριπόταμο.

Η περιοχή αποτελούσε ανέκαθεν σημαντικό σημείο της πόλης. Σε μικρή απόσταση από αυτό σώζεται τμήμα της βόρειας ή «Βασιλικής» πύλης καθώς και τμήματα της αρχαίας περιτείχισης. Σημείο ελέγχου των εμπορευμάτων και των γεωργικών προϊόντων που εισέρχονταν στην πόλη και άρα είσπραξης του αντίστοιχου φόρου, διατήρησε για μεγάλο χρονικό διάστημα την ονομασία «Φόρος». Κοντά στο σημερινό κτίριο της Δ.Ε.Η. βρισκόταν το

εξοχικό κέντρο «Μαρίφ».

Η σπουδαιότητα της, ιδιαίτερα για τους ορθόδοξους πολίτες, ενισχύθηκε μετά την καθιέρωση

ρωση του εορτασμού των Θεοφανείων στην γέφυρα που βρίσκονταν λίγα μέτρα νοτιότερα του εργοστασίου. Η αρχική ονομασία της γέφυρας ήταν «του Χατζηκάβουρα», ενώ μετά την καθιέρωση της ρίψης του Σταυρού από αυτήν μετονομάστηκε σε «γέφυρα του Σταυρού». Ο εορτασμός των Θεοφανείων θεσπίστηκε για πρώτη φορά από τον Μητροπολίτη Βενέδικτο (1869-1877), το 1869⁶ και αρχικά πραγματοποιούνταν στην γέφυρα της Καραχμέτι. Αργότερα, για λόγους ασφαλείας, μεταφέρθηκε στο Μαρίφ. Η αρχική γέφυρα, ήταν πέτρινη και μαζί με όλες τις υπόλοιπες πέτρινες γέφυρες της πόλης, πλην της Καραχμέτι, καταστράφηκε στην μεγάλη

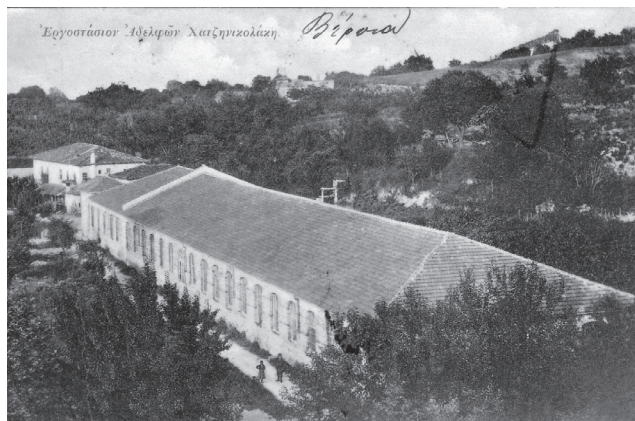
3 Ηλημμύρα του 1935.

Το νηματουργείο Χατζηνικολάκη ιδρύθηκε το 1909 από τον τους αδελφούς Κώστα, Στέφανο, Θωμά και Εμμανουήλ Χατζηνικολάκη. Στην θέση που βρίσκεται το νηματουργείο υπήρχε, πριν από αυτό, ένας αλευρόμυλος ιδιοκτησίας Κώστα Χατζηαντωνίου ή Χατζηακριβού. Το 1890 οι αδελφοί Χατζηνικολάκη αγόρασαν τον αλευρόμυλο, τον οποίο αποφάσισαν πολύ γρήγορα να αντικαταστήσουν με νέο μεγαλύτερο ώστε να αυξήσουν την ημερήσια παραγωγή αλεύρου⁷. Ωστόσο ο μύλος αυτός δεν κατασκευάστηκε ποτέ καθώς μετά από παραίνεση του Ναουσαίου βιομήχανου Κύρτση, ο Στέφανος Χατζηνικολάκης αποφάσισε να διακόψει τις εργασίες ανέγερσης του μύλου και να κατασκευάσει ένα μικρό νηματουργείο. Η απόφαση αυτή αρχικά δεν βρήκε σύμφωνους τους υπόλοιπους αδελφούς, καθώς η νέα επένδυση κοστολογούνταν στις 10.000 λίρες. Εντούτοις μια σειρά ενεργειών του Στέφανου Χατζηνικολάκη μετέστρεψε την γνώμη των υπολοίπων αδελφών που συμφώνησαν τελικά στην ανέγερσή του⁸.

Ο θεμέλιος λίθος τέθηκε ο 1905-1906. Οι εργασίες ολοκληρώθηκαν το 1909 και ακολούθησαν μεγαλοπρεπή εγκαίνια. Για την κατασκευή του εργάστηκαν 20 από τους καλύτερους τεχνίτες από την Νάουσα κι την Έδεσσα. Οι δυο αυτές πόλεις είχαν προηγηθεί στην ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα, γνώριζαν την τεχνογνωσία μέσω των επαφών που είχαν με ευρωπαίους μηχανικούς και όπως ήταν φυσικό μπορούσαν να προσφέρουν έμπειρους τεχνίτες για την κατασκευή βιομηχανικών κτιρίων.

Αν και η υδροκίνηση ήταν γνωστή στον ελλαδικό χώρο από την αρχαιότητα, η βιομηχανική

επανάσταση βρήκε την Ελλάδα ως μέρος της πιο υπανάπτυκτης αυτοκρατορίας της Ευρώπης, γεγονός που απέτρεψε την ανάπτυξη της τεχνολογίας και κατασκευής μηχανών μαζικής παραγωγής. Όλες οι μηχανές παραγωγής εισάγονταν από τους μεγάλους βιομηχανικούς οίκους του εξωτερικού. Στην περίπτωση του νηματουργείου Χατζηνικολάκη την ενέργεια παρήγαγε μια υδροτουρμπίνα 100 ίππων, η οποία παραγγέλθηκε από την Βιέννη και η χρν-

ματική της αξία ξεπέρασε τις 500 χρυσές λίρες. Η παραλαβή της έγινε μετά την παρέλευση κάποιων μηνών και η τοποθέτηση της πραγματοποιήθηκε από Γερμανό μηχανικό. Τα μηχανήματα επεξεργασίας του νήματος ήταν αγγλικής προέλευσης και τοποθετήθηκαν από Άγγλο μηχανικό 6-7 μήνες μετά την τοποθέτηση της τουρμπίνας⁹.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η προμήθεια των μηχανημάτων για τον κλωστοϋφαντουργικό τομέα στην Κεντρική Μακεδονία γινόταν αποκλειστικά από αγγλικούς οίκους. Όλα σχεδόν τα αδράχτια στο Βέρμιο προέρχονταν από δυο οίκους, τους Lord Brothers Todmorden και Hobson & Barlow Ltd., Bolton¹⁰. Είναι πιθανό επομένως, τα μηχανήματα του νηματουργείου να προέρχονταν από τους παραπάνω οίκους.

Η αρχική παραγωγή ήταν σχετικά μικρή, έφτασε όμως να ξεπερνά τα 200 πακέτα πρώτης τάξεως νήματος ημερησίως. Για την παραγωγή νήματος πρώτη ύλη αποτέλεσε το βαμβάκι. Οι εργά-

ετίας του '60 αγοράστηκε από τους αδελφούς Ουσουλτζόγλου και χρησιμοποιήθηκε ως αποθήκη βάμβακος.

Γενική περιγραφή

Η έκταση που καταλαμβάνει ανέρχεται στα 25,5 στρέμματα και μέσα σε αυτά αναπτύσσονται το κυρίως κτίριο του νηματουργείου, η αποθήκη βάμβακος, ένας οικίσκος, η κατοικία του φύλακα και το κτίριο

των γραφείων. Στο σύνολό τους είναι τοποθετημένα σε ένα επίπεδο, στο κέντρο μιας λεκάνης που διαμορφώνεται λόγω της έντονης γεωμορφολογίας του εδάφους. Ανατολικά και βόρεια, το οικοπέδο οριοθετείται από την κοίτη του Τριποτάμου και δυτικά από τα κοιμητήρια της πόλης. Η παροχή ύδατος στον χώρο του υδροστροβίλου επιτυγχάνονταν

από τους υδραυλικούς μηχανισμούς που λειτουργούσαν με την δύναμη του νερού. Η παροχή ύδατος στον χώρο του υδροστροβίλου επιτυγχάνονταν

από τους υδραυλικούς μηχανισμούς που λειτουργούσαν με την δύναμη του νερού. Η παροχή ύδατος στον χώρο του υδροστροβίλου επιτυγχάνονταν

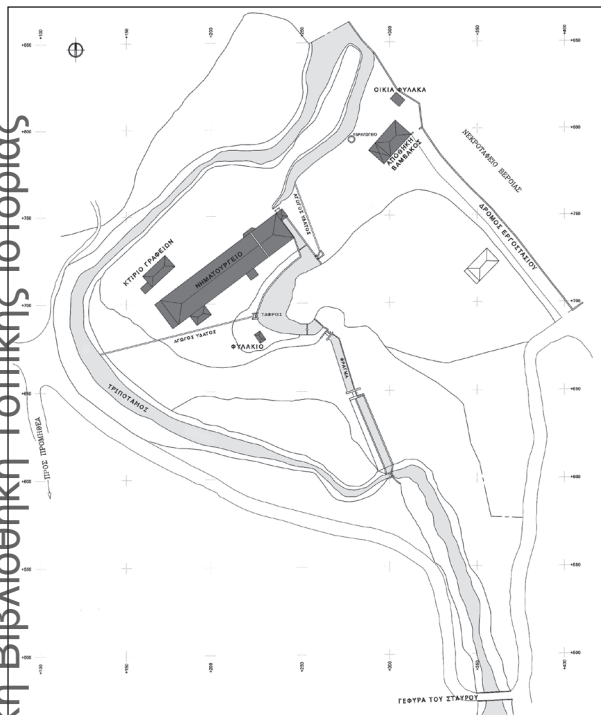

από τους υδραυλικούς μηχανισμούς που λειτουργούσαν με την δύναμη του νερού. Η παροχή ύδατος στον χώρο του υδροστροβίλου επιτυγχάνονταν

από τους υδραυλικούς μηχανισμούς που λειτουργούσαν με την δύναμη του νερού. Η παροχή ύδατος στον χώρο του υδροστροβίλου επιτυγχάνονταν

από τους υδραυλικούς μηχανισμούς που λειτουργούσαν με την δύναμη του νερού. Η παροχή ύδατος στον χώρο του υδροστροβίλου επιτυγχάνονταν

από τους υδραυλικούς μηχανισμούς που λειτουργούσαν με την δύναμη του νερού. Η παροχή ύδατος στον χώρο του υδροστροβίλου επιτυγχάνονταν

7. Η κατασκευή του κτιρίου γίνεται από απλότητα, ενώ οι όψεις, που είναι επίπεδες, διαμορφώνονται από την γραμμική παράθεση ορθογώνιων ανοιγμάτων, η μορφή των οποίων έχει έντονες αναφορές σε κλασικά πρότυπα.

Η κάτοψη του αρχικού κτιρίου, πριν την κατασκευή των προσθηκών, ήταν διαμορφωμένη έτσι ώστε να υπακούει στα θεμελιώδη στάδια της επεξεργασίας του βαμβακιού και της μετατροπής του σε νήμα, δηλαδή στο άνοιγμα, το καθάρισμα και την ανάμιξη, στη διαμόρφωση του φυτιλιού, στο προγνέσιμο του φυτιλιού και στην κλώση¹³.

8. Αποτελούνταν από τρεις χώρους: στα ανατολικά ήταν ο χώρος που βρίσκονταν ο μηχανισμός κίνησης των αξόνων, ακολουθούσε ένας μεγαλύτερος όπου βρίσκονταν το Όπενερ, το Σκούτσερ και η

κεντρόφυγος αντλία και τέλος υπήρχε ένας ακόμη μεγαλύτερος χώρος όπου βρίσκονταν τα υπόλοιπα μηχανήματα παραγωγής. Όλες οι μηχανές τοποθετούνταν κατά το πλάτος του χώρου παραγωγής, αφενός λόγω του τρόπου μετάδοσης της κίνησης με εναέριους άξονες και ιμάντες που ενώνονταν με κάθε μηχανήμα χωριστά αφετέρου λόγω της θέσης των πλαγίων παραθύρων που αποτελούσαν την μοναδική πηγή φυσικού φωτισμού.

Ο υδροστρόβιλος βρίσκονταν σε ξεχωριστό κτιριακό όγκο, ο οποίος εφάπτεται με την

9. ανατολική όψη του νηματουργείου. Η πρόσβαση σε αυτόν γίνονταν από τον χώρο που βρίσκονταν ο μηχανισμός κίνησης των αξόνων, μέσω μιας ξύλινης σκάλας. Στον «πύργο» της τουρμπίνας κατέληγε το ανοιχτό κανάλι, το οποίο σε συγκεκριμένα σημεία έφερε υδατοφράχτες και αγωγούς εκτροπής του νερού για την αποφυγή βλαβών της λόγω της αυξημένης ροής.

Από τον μηχανολογικό εξοπλισμό σώζονται ελάχιστα στοιχεία. Σε αυτά συγκαταλέγονται η τουρμπίνα, δυο μηχανήματα και στοιχεία από τον μηχανισμό κινήσεως των αξόνων.

Στο κτίριο του νηματουργείου πραγματο-

ποιήθηκαν τέσσερις προσθήκες. Με χρονολογική σειρά, πρώτα κατασκευάζεται ένας μικρός χώρος στην βόρεια όψη, ο οποίος εξυπηρετούσε την άμεση πρόσβαση από τον χώρο των Όπενερ στον χώρο παραγωγής. Στη συνέχεια έχουμε άλλους δυο χώρους στη νότια πλευρά, έναν αποθηκευτικό και τον χώρο πακεταρίσματος, και τέλος, τον χώρο

όπου γίνονταν η βαφή των νημάτων. Ο τελευταίος καταλάμβανε όλη τη δυτική όψη.

Οι εγκαταστάσεις έχουν εδώ και χρόνια σταματήσει να χρησιμοποιούνται με αποτέλεσμα να παρακμάζουν. Οι φθορές που οφείλονται στην υγρασία λόγω της γειννίας με το ποτάμι, την αναπόφευκτη επίδραση του χρόνου στα υλικά, την υψηλή στάθμη του υδροφόρου ορίζοντα και κυρίως την εγκατάλειψη, έχουν ως αποτέλεσμα το ση-

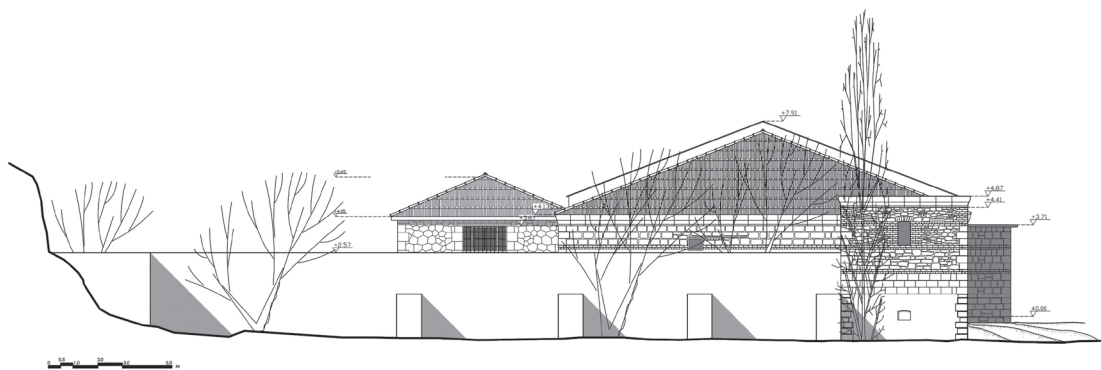
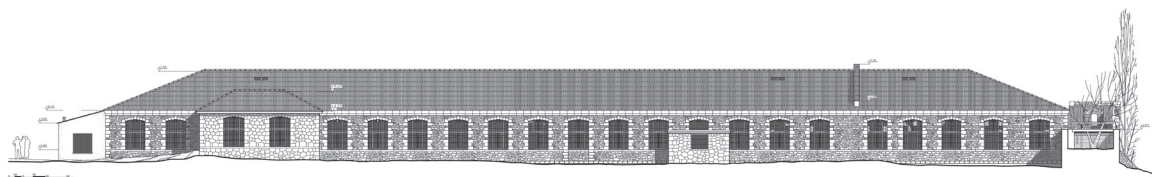
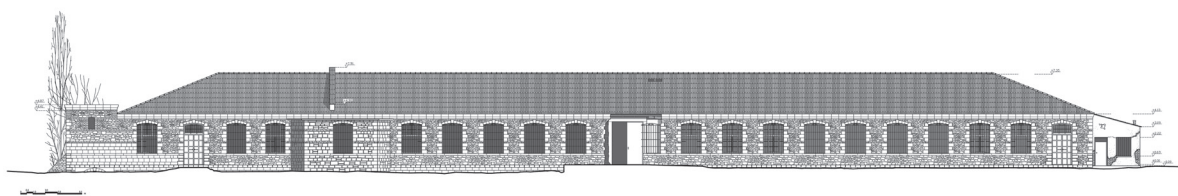
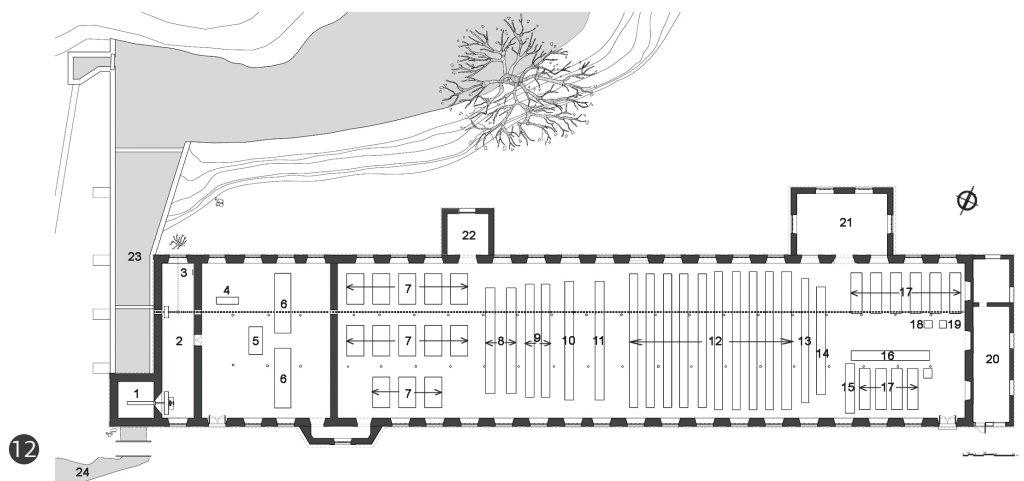
μαντικό αυτό μνημείο της βιομηχανικής κληρονομιάς να βρίσκεται σε κίνδυνο.

Επίλογος

Το γεγονός ότι η Ελλάδα στερείται πολιτικής μέριμνας για την αποκατάσταση και επανάχρηση της βιομηχανικής της κληρονομιάς έχει οδηγήσει σε σημαντικές απώλειες. Εκτός από το νηματουργείο Χατζηνικολάκη πολλά είναι τα βιομηχανικά κτίρια του τέλους του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα που είτε δεν υπάρχουν πια είτε βρίσκονται σε εγκατάλειψη.

Οι φωτεινές εξαιρέσεις είναι λίγες και αυτές ακόμα συνίστανται σε ενέργειες που αφορούν την αποκατάσταση μίας μεμονωμένης βιομηχανικής μονάδας. Η ανάγκη διάσωσης της βιομηχανικής κληρονομιάς καθιστά επιτακτική τη σύνταξη ενός στρατηγικού σχεδίου, το οποίο θα επαναπροσδιορίσει το ρόλο των ανενεργών βιομηχανικών μονάδων τόσο σε χωροταξικό όσο και σε πολεοδομικό επίπεδο, έτσι ώστε μέσω αυτού να καταστεί δυνατή η σύνταξη μελετών για την κάθε βιομηχανία χωριστά. Η επανάχρηση αυτών των βιομηχανικών εγκαταστάσεων μπορεί να απαλλάξει τις πόλεις από τα αστικά κενά που δημιουργήθηκαν λόγω της αποβιομηχάνισης και να προσδώσει σε αυτά ένα νέο ρόλο στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή τους. Κυρίως όμως θα μεταφέρει στις επόμενες γενιές την γνώση της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής και μηχανικής της πρώτης βιομηχανικής περιόδου της χώρας.

Γνώση για τον χειρισμό τέτοιων ζητημάτων μπορεί να αποκτηθεί μέσα από την ανάλυση υλοποιημένων παραδειγμάτων άλλων χωρών, οι οποίες προχώρησαν στην συστηματική επανάχρηση του βιομηχανικού κτιριακού αποθέματός τους. Επαφίεται επομένως στους αρμόδιους φορείς να φροντίσουν προς την κατεύθυνση αυτή.

Λεζάντες - πηγές εικόνων:

- Εικ.1.** Πολεοδομικό σχέδιο Βέροιας. 1. Νηματουργείο Χατζηνικολάκη, 2. Γέφυρα του Σταυρού, 3. Κοιμητήρια, 4. Βόρεια πύλη, 5. Τμήμα της αρχαίας περιτείχισης.
- Εικ.2.** Καφεενείον Μουαρήφ, 1912 (αρχείο Γεώργιου Κόβα).
- Εικ.3.** Εορτασμός των Θεοφανείων, 1916. Στο βάθος φαίνεται το νηματουργείο (αρχείο Καλλιγά).
- Εικ.4.** Νηματουργείο Χατζηνικολάκη, δεκαετία 1910 (αρχείο Καλλιγά).
- Εικ.5.** Ο Στέφανος, Εμμανουήλ και Θωμάς Χατζηνικολάκης με το προσωπικό του εργοστασίου, 1927 (πηγή: Κλέωνας Κ. Παπανίδης, *Βέροια, γη Ημαθίας*, Βέροια 1987,σελ.88).
- Εικ.6.** Το νηματουργείο την περίοδο της συνεργασίας με τον Ζαρταλούδη (αρχείο Καλλιγά).
- Εικ.7.** Τοπογραφικό σχέδιο.
- Εικ.8.** Φωτογραφία του κτιρίου την εποχή που χρησιμοποιούνταν ως εκκοκκιστήριο βάμβακος (πηγή: Παλάσκας, Γιώργος, «Οι πρώτες βιομηχανικές εγκαταστάσεις στην κεντρική Μακεδονία(19ος- 20ος αι.)», άρθρο στο περιοδικό *Αρχαιολογία*, τεύχος 18, 1986, σελ.35.)
- Εικ.9.** Τμήμα της τάφρου, μέσω της οποίας παροχετεύονταν το νερό στον χώρο του υδροστροβίλου,2008.
- Εικ.10.** Τμήμα της νότιας όψης, 2008.
- Εικ.11.** Άποψη του χώρου παραγωγής, 2008.
- Εικ.12.** Σχέδιο διάταξης των μηχανημάτων. 1-υδροστροβίλος, 2-αίθουσα κινήσεως των αξόνων, 3-ηλεκτρογεννήτρια, 4-αντλία κεντρώφυγος, 5- όπινερ, 6-σκούτσερ, 7-λανάρια, 8-σύρται, 9-σλόμπεν, 10-ενδιάμεσος, 11-ρόβεντ, 12-μπάγκοι(αδράχτια:3.400), 13- ενδιάμεσος, 14- ρόβεντ, 15- μπομπινιέρα, 16-κλώστρα, 17-ανέμες, 18- σπαγγομηχανή, 19-μασουρίστρα, 20- βαφείο νημάτων, 21-πιεστήριον δεματοποιήσεως νημάτων, 22- αποθηκευτικός χώρος, 23-αγωγός υδροστροβίλου, 24-εκτροπή ύδατος.

Παραπομπές:

1. Το πρώτο ατμοκίνητο εργοστάσιο κτίζεται στη Θεσσαλονίκη το 1854, από Γάλλο υπήκοο. Πρόκειται για έναν αλευρόμυλο στη θέση του οποίου το 1883 ανεγέρθη ο αλευρόμυλος Αλλατίνι (πηγή: Χριστοδούλου, Γ., *Η Θεσσαλονίκη κατά την τελευταία εκατονταετία, Θεσσαλονίκη*, 1936, σ.121). Στην Νάουσα το πρώτο εργοστάσιο κατασκευάζεται το 1874. Πρόκειται για το νηματουργείο Λόγγου- Κύρτη και Τουρνάλη.
2. Γ. Ν. Κοφινάς, *Τα οικονομικά της Μακεδονίας*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, 1914, σ.207.
3. Ο Εβλιγιά Τσελεμπί αναφέρει τα περίφημα προσόψια, τα μεταξωτά σεντόνια και τα άσπρα υφάσματα που φτιάχνονταν με τέχνη στην πόλη της Βέροιας (πηγή: Δημητριάδης, Β., *Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπί*, Μακεδονική Βιβλιοθήκη, Δημοσιεύματα της εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη, 1973, σ.257).
4. Παλάσκας, Γ., «Οι πρώτες βιομηχανικές εγκαταστάσεις στην Κεντρική Μακεδονία», *Αρχαιολογία*, 18 (1986), σ.31
5. Οικονόμου, Α., «Η Βιομηχανία στη Νάουσα από τον 19ο στον 20ο αιώνα», *ΝΑΟΥΣΑ 19ος -20ος Αιώνας, Πολιτιστική εταιρεία Νάουσας «Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος»* Νάουσα, 1999, σ.315.
6. Χριστοδούλου, Εμμ., *Αναστάσιος, Ιστορία της Βέροιας*, Μάρτιος 1960.
7. Ο αρχικός αλευρόμυλος είχε ημερήσια παραγωγή 40σάκους των 50οκάδων. Με τον νέο αλευρόμυλο θα αυξάνονταν η παραγωγή στους 120 με 150 σάκους (πηγή: ιδιόχειρο ημερολόγιο Στέφανου Μ. Χατζηνικολάκη).
8. Σύμφωνα με όσα καταγράφει ο Σ. Χατζηνικολάκης στο ημερολόγιο του, ενεργώντας με δική του πρωτοβουλία, σταμάτησε τις εργασίες οικοδόμησης του μύλου και μετά από 10-15 ημέρες ξεκίνησε την μεταφορά άμμου από το ποτάμι και την εξαγωγή πέτρας από γειτονικό μεταλλείο, το οποίο βρίσκονταν κάτω από κτήμα αμπέλου που είχαν αγοράσει. Επιπλέον συμφώνησε για την αγορά 80.000 οκάδων ασβέστη. Μέρος των εξόδων αυτών κατάφερε να τα καλύψει από την πώληση ενός ιδιόκτητου χανιού στον Γ. Πέζαν, το οποίο εκείνη την εποχή λειτουργούσε ως καφεενείο «Άλτ». Η πώληση αυτή του απέφερε το ποσό των 500 χρυσών λιρών.
9. Πηγή: ιδιόχειρο ημερολόγιο Στέφανου Μ. Χατζηνικολάκη.
10. Δάγκας, Α., *Συμβολή στην έρευνα για την οικονομική και κοινωνική εξέλιξη της Θεσσαλονίκης: Οικονομική δομή και κοινωνικός καταμερισμός της εργασίας, 1912-1940*, Εκδόσεις ΕΕΘ, Θεσσαλονίκη, σ.817.
11. Πηγή: ιδιόχειρο ημερολόγιο Στέφανου Μ. Χατζηνικολάκη.
12. Δεμίρη, Κ., *Τα ελληνικά κλωστοϋφαντουργεία, Ιστορική και τυπολογική διερεύνηση*, Πολιτιστικό και Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, 1991.
13. Δεμίρη, Κ., *ό.π.*, σ.30ς

**Αλέκος
Χατζηκώστας**

Δημοσιογράφος
Συγγραφέας

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ, ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΣΤΗ ΒΕΡΟΙΑ ΤΟ 1927

Τα προβλήματα των εργαζομένων της περιοχής και κυρίως η συνδικαλιστική τους δράση, μελετώντας κανείς τις εφημερίδες της εποχής, δεν αποτελούσαν τις βασικές τους ειδήσεις. Και όμως η νεαρή τότε εργατική τάξη της περιοχής είχε μία σταθερή αριθμητική ανάπτυξη, φτάνοντας προπολεμικά σε ποσοστά πάνω από 30% (με τους αγρότες να είναι η πολυπληθέστερη κατηγορία του πληθυσμού) έχοντας ως βάση τη γοργή ανάπτυξη της βιομηχανίας και κυρίως βιοτεχνίας στην περιοχή, αλλά και τη «βίαια είσοδο» στο χώρο της εργασίας χιλιάδων προσφύγων (σε μεγάλο βαθμό εξαθλιωμένων) μετά το 1924.

Στη σημείωμα αυτό, θα παρουσιάσουμε δημοσιεύματα-ουσιαστικά κοινωνικές πιναελίες - τοπικών εφημερίδων, αλλά και μία αποκαλυπτική-ανάγλυφη της κατάστασης - ανταπόκριση στην αθηναϊκή εφημερίδα πανελλαδικής κυκλοφορίας «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» (οργάνου της Κ.Ε του ΚΚΕ) το 1927, χρονιά που έχει προηγηθεί της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (το περίφημο «κραχ» του 1929) και που το εργατικό κίνημα στην περιοχή και τη χώρα μας, κάνει σημαντικά βήματα στην οργάνωση και τους αγώνες του.

α) Δημοσιεύματα τοπικού Τύπου

Τα δημοσιεύματα είναι λίγα, αναδεικνύουν όμως ορισμένα ζητήματα (προβλήματα-συνδικαλιστική δράση), δίνουν χρήσιμες πληροφορίες και επαγγέλματα, πρόσωπα, καθώς και τα πρώτα βήματα της δημιουργίας συνδικαλιστικών οργανώσεων:

• «Ενώσεις Εργατών και εργατριών εργοστασίου Βερμίου «Η δράσις»

Ιδρύθη σωματείων εργατών υπό τον τίτλον Ενώσις Εργατών και Εργατριών Εργοστασίου Βερμίου «Η Δράσις» και με σκοπόν την καλυτέρευση των όρων ζωής του εργάτου (ΑΣΤΗΡ 16/1/1927)

• «Συνδικάτον εργατών επισιτισμού»

Παρά των εργατών υπαλλήλων καφερείων, τεχνικών ζαχαροπλαστείων, γκαρσονιών, τεχνιτών μαγειρών, παντοϋπαλλήλων, μυλεργατών και λοιπών υπαλλήλων ιδρύθη Συνδικάτον υπό τον τίτλον «Συνδικάτον Εργατών Επισιτισμού» και με σκοπόν την βελτίωσιν των όρων της ζωής των μελών του ως και πάντων των εργατών (ΑΣΤΗΡ 16/1/1927)

• Σκηναί εργατών

Την 4ην απεγνωστικήν ώραν της Τρίτης 4ης Ιανουαρίου ε.ε ομάς εργατών αποτελουμένης εξ εκατό περίπου ατόμων έχουσα επι κεφαλής τους κ.κ Σαββόπουλον, Πιτσούνην, Αρμενάκην και Γραμμένον, μετέβη εις το Δημοτικόν Μέγαρον όπου απήτει «δουλειά και ψωμί». Η επιτροπή γενομένη δεκτή παρά τω κ. Δημάρχω έλαβεν την απάντησιν ότι τα υδραυλικά έργα της πόλεως μας εξετέθεισαν εις δημοπρασίαν η δε εταιρεία ήτις θα αναλάβη ταύτα θα χρησιμοποιήση αρκετόν αριθμόν εργατών. Παρά την δήλωσιν ταύτην του κ. Δημάρχου οι συγκεντρωθέντες εργάται απήτουν θορυβωδέστερον οπότε οι καταφθάσαντες χωροφύλακες διέλυσαν τούτους συλληφθέντος κατόπιν εντολής του εν δημοτικώ μεγάρω ευρισκομένου κ. Εισαγγελέως του κ. Πιτσίνη απολυθέντως μετά δώρων (ΑΣΤΗΡ 16/8/1927).

Εδώ να τονίσουμε την παρουσία του γνωστού και εκ των ιδρυτών της οργάνωσης κομμουνιστή Σ. Γραμμένου.

• Συλλαλητήριο κομμουνιστών

Την προπαρελθούσαν Κυριακήν και περί ώραν 3 μ.μ. εν τη αιθούση του καφενείου «Ομόνοια» εγένετο συγκεντρωσις των κομμουνιστών καθ' ην υπό ρητόρων ανεπύχθη η αντεργατική στάσις της κυβερνήσεως εν σχέσει με τας σκηνάς της Δράμας εναντίων

ε την γενόμενη νέα

ηδη η δόξα της το

ως ην η δόξα της

αυτοκρατορίας η

στα σμύδια, όστις

α γύρω χωριά να κά

ποι να διαμαρτυρη

Ολοκληρώθηκε. Στο

δ εκμεταλλεύον μαύρες

ν δ άνατάραση του

έκστη παρέρωσις

το έρωτα του

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

αυτοίς λαοφύλακ

διαφύλαξεν ακριβώς

κατά τινος μονάδας.

ΟΙ ΕΡΓΑΤΑΙ ΤΗΣ Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΑΝΑΓΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΣΕ ΣΩΜΑΤΕΙΑ

Ημερικανικαυ Γ. - 1115 Οραχ., 1.400 ηργαται, 2.000

από τη συνδικαλιστική

εργατικές οργανώσεις

ΒΕΡΡΟΙΑ, 1 Δεκεμβρίου (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

2.97 άγρ. 2.98 314

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

αυτοκρατορίας (105)

εργατριών (ΑΣΤΗΡ 6/2/1927).

Η δράση των κομμουνιστών της περιοχής απασχολεί τον τοπικό Τύπο από το 1925 και μετά ενώ είναι γνωστό ότι η τοπική οργάνωση λειτουργούσε μετά το 1922 (:).

• Η απεργία των επαγγελματιών

Από της 5ης μ.μ ώρας της Πέμπτης 10ης τρέχοντος εκηρύχθη και εν τη πόλει μας η πανεπαγγελματική απεργία. Αρκετά καταστήματα ήσαν κλειστά. Η απεργία ελύθη τη 10ην π.μ ώραν της Παρασκευής 1ην τρέχοντος. (ΑΣΤΗΡ 13/3/1927)

• **Εορτασμός της κόκκινης Πρωτομαγιάς.** Παρά των κομμουνιστών της πόλεως μας εορτάστη η κόκκινη Πρωτομαγιά εν τω καφεενείω Ομόνοια» όπου ενώπιον ομιδεατών του εξεφώνησε λόγον ο βουλευτής του Ενιαίου Μετώπου κ. Βεντούρα.» (ΑΣΤΗΡ 15/5/1927).

Πρόκειται για τη δεύτερη, μετά το 1925 αναφορά για τον εορτασμό της Εργατικής Πρωτομαγιάς στη Βέροια.

Ένα αποκαλυπτικό δημοσίευμα του ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ

Πρόκειται για μία ανταπόκριση (5/8/1927) που περιγράφει ζωντανά και αναλυτικά την κατάσταση της εργατικής τάξης στην περιοχή (με εικόνες που θυμίζουν Κ. Ντίκενς) μας, παρουσιάζοντας πλευρές της οικονομικής-κοινωνικής κατάστασης, την εκβιομηχάνιση της περιοχής, αλλά και τις προσπάθειες δημιουργίας συνδικαλιστικής συνείδησης αλλά και οργάνωσης τους.

Σε ανταπόκριση από ανταποκριτή της τοπικής κομματικής οργάνωσης (δεν γνωρίζουμε το όνομα του, πιθανολογούμε ότι ήταν ο Σ. Γραμμένος, μετέπειτα αναπληρωματικό μέλος της Κ.Ε) στη 1/8 και με τίτλο: «ΟΙ ΕΡΓΑΤΑΙ ΤΗΣ Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. ΑΝΤΑΓΓΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΣΕ ΣΩΜΑΤΕΙΑ» και με υπότιτλο: «Μεροκάματο 7-15 δρχ. 14ωρη εργασία, διώξιμο από τη δουλειά χωρίς αποζημίωση, ζωή βασάνων. Οι εργάτριες οφείλουν να ενισχύσουν τη κίνηση οργάνωσης», αναφέρονται τα εξής:

Η βιομηχανία βρίσκεται εδώ σε πολύ μικρό βαθμό εκτός από τα δύο μεγάλα εργοστάσια νηματοουργίας και το νεοϊδρυθέν εργοστάσιο μεταξουργίας. Υπάρχουν και μερικά άλλα μικροεργοστάσια ταπητουργίας και υφαντουργικής καθώς και ένας υδρόμυλος των κληρονόμων Μάρκου. Το σύνολον των εργαζομένων εργατών στα εργοστάσια αυτά δεν υπερβαίνει τους 800 εκ των οποίων μόνο το 15% είναι άνδρες.

Στο εργοστάσιο της ανωτέρω νηματοουργίας «Βέρμιον» εργάζονται υπό άσχημες συνθήκες 250 εργάτες και εργάτριες. Δουλεύουν 11 ώρες την ημέραν με ημερομίσθια που ούτε τις στοιχειώδεις τους ανάγκες εξοικονομούν. Εις εργατριάς από 11 μέχρι 18 χρονών τούτω κυμαίνεται από 7 μέχρι 15 δρχ. το δε μεγαλύτερον ημερομίσθιον των άλλων εργατών και εργατριών είναι από 18 μέχρι 35 δραχμές τις οποίες πληρώνει. Η νυκτερινή εργασία δεν πληρώνεται εις διπλούν, όπως ο νόμος ορίζει. Όσο για τον νόμο περί ανηλίκων δεν εφαρμόζεται.

Στο άλλο εργοστάσιο νηματοουργίας του Ζαρταλούδη η κατάσταση είναι κάπως καλύτερη. Εργάζονται 10 ώρες, η δε νυκτερινή εργασία πληρώνεται εις διπλούν. Οι εργάτες του εργοστασίου αυτού ποτέ δεν κινήθηκαν ούτε σκέφτηκαν καν για οργάνωση ποτέ. Είναι αλήθεια πως μεγάλες δυσκολίες συναντά κανείς εις την οργάνωσιν των εργατών αυτών, διότι αν στα δύο εργοστάσια δουλεύουν 500 εργάτες και εργάτριες, μόλις 100 είναι άνδρες. Τα άλλα κορίτσια ανήλικα, χήρες και γενικά εργάτριες οι οποίες αδιαφορούν τελείως μπροστά στην κίνηση των συναδέλφων τους για οργάνωση.

Στο εργοστάσιο μεταξουργίας εργάζονται υπέρ τους 100 εργάτες και εργάτριες . Αυτού γίνεται εκμετάλλευση τρομερά. Η κατάσταση στα άλλα 3-4 εργοστάσια μικροταπητουργίας και ένα υφαντουργικής που αριθμούν το καθένα από 15-20 εργάτες είναι επίσης απελπιστική. Το μεγαλύτερο ημερομίσθιο δεν υπερβαίνει τις 20 δραχμές. Εις αυτά εργάζονται σχεδόν όλο εργάτριες. Αυτή είναι σε γενικές γραμμές η κατάσταση των εργατών στα διάφορα εργοστάσια στη Βέροια.

Και η κατάσταση και γενικά οι όροι της δουλειάς και εις τα διάφορα άλλα επαγγέλματα είναι αξιοθρήνητη. Οι εργοδότες επωφελούμενοι της ανοργανωσιάς των εργατών κανονίζουν όπως τους γουστάρει τις ώρες δουλειάς και το μεροκάματο. Ούτω οι εργάτες επισιτισμού υπόκεινται σε μεγάλη εκμετάλλευση.

Οι υποδηματεργάτες ζουν και αυτοί κάτω από φρικτές συνθήκες. Αν εξαιρέσουμε ορισμένους καλφάδες που δουλεύουν με μεροκάματο πληρώνονται με 50-55 δραχμές μεροκάματο. Τη μεγαλύτερη εκμετάλλευση στο επάγγελμα αυτό υφίστανται οι νέοι υποδηματεργάτες. Αυτοί δουλεύουν 13-15 ώρες και πληρώνονται 15-20 δραχμές μεροκάματο. Οι υποδηματεργάτες εδώ είναι το όλον 80 περίπου και εις το σωματείον που έχουν ήδη υποβληθή τα καταστατικά του (λόγω παύσεως των εργασιών του Δικαστηρίου απόφαση θα ληφθή τον επρόκειμο Σεπτέμβριο) είναι εγγεγραμμένοι μόνο 40.

Οι ραπτεργάτες ζουν και δουλεύουν κάτω από άθλιες συνθήκες όπως και οι υποδηματεργάτες που είναι χειρότερες. Μπορεί να πει κανείς ιδίως για κείνους που δουλεύουν στα ραφεία των κουτσόβλαχων όπου ράπτονται τα λεγόμενα σαγιάκια ότι είναι πραγματικά σκλάβοι.

Οι εργάτες κουρείς είνε πολλοί λίγοι τον αριθμό διότι οι περισσότεροι είνε καταστηματάρχες και έχουν συγγενείς των υπαλλήλους.

Εις την πόλιν μας ευρίσκονται και αρκετοί εργάτες οικοδόμοι αλλά αυτοί δουλεύουν ορισμένες εποχές εις το επάγγελμα των. Τον περισσότερο καιρό δουλεύουν στα χωράφια τους. Κάθε κίνησι για να οργανωθούν απέτυχε καίτι έγιναν πολλές τέτοιες.

Οι εργάτες αχθοφόροι είνε περίπου 8-10 μεταξύ των οποίων 3 Οθωμανοί μη ανταλλαγόντες. Οι εργάτες αυτοί είνε μεγάλης ηλικίας τελείως ασυνείδητοι.

Επίσης εδώ παρουσιάζεται και ένας μεγάλος αριθμός εργατών άνευ ειδικότητας (ελεύθεροι εργάτες) . Αυτοί δουλεύουν σε διάφορες δουλειές και ως επί το πλείστον είνε πλινθοποιεία (τουβλοποιεία) και τα χωράφια. Οι εργάτες αυτοί είνε τελείως ασυνείδητοι. Όταν κάνει κανείς λόγο σ'αυτούς για οργάνωση θεωρείται αστείος , τυχοδιώκτης, εκμεταλλευτής και ότι άλλο μπορεί κανείς να υποθέσει. Τον παρελθόντα Μάρτιον ορισμένοι συνειδητοί από αυτούς ζήτησαν από την Επιτροπή Δράσης του Ενιαίου Μετώπου να τους οργανώσει , αλλά εις την πρώτην γενική συνέλευσιν έφυγαν όλοι πριν ακόμη τελειώσει , γιατί μερικοί εργάτες ανέλαβαν να τους αναπτύξουν τον σκοπό της οργάνωσης των εργατών κι έτσι και αυτοί δεν είχαν την τύχη ας πούμε να οργανωθούν.

Αυτή είναι εν ολίγοις η κατάσταση των εργατών στα διάφορα επαγγέλματα. Απ' τα παραπάνω μπορεί κανείς να πη ότι λίγο πολύ έγινε μία κίνηση μέσα σε όλους τους εργάτες για την οργάνωση των.

Για τους Ημαθιώτες νεκρούς του πολέμου 1940 – 41¹

Ανάμεσα στους πρώτους νεκρούς αξιωματικούς χειριστές της τότε ΕΒΑ (Ελληνικής Βασιλικής Αεροπορίας) στις επιχειρήσεις του ελληνοϊταλικού πολέμου ήταν ο Ναουσαίος έφεδρος ανθυποσμηναγός Κούλης Κων/νος του Γεωργίου. Γεννήθηκε το 1916 στη Νάουσα και τελείωσε την ΣΕΑΠ (Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών Πεζικού) στη Σύρο. Λόγω έλλειψης πληρωμάτων ζήτησε εθελοντικά τη μετάταξή του στην Αεροπορία και αφού ονομάσθηκε ανθυποσμηναγός πήρε μέρος σε επιχειρήσεις στο ελληνοαλβανικό μέτωπο σε μια από τις οποίες φονεύθηκε τον Νοέμβριο του 1940 κοντά στην Κορυτσά.

Όσον αφορά τις απώλειες Ημαθιωτών στην επονομαζόμενη μάχη των Οχυρών στην ελληνοβουλγαρική μεθόριο αυτές ήταν τρεις. Από τους αναφερόμενους στο δημοσίευμα ο μεν Σαρκατζής Κων/νος του Λάμπρου στα επίσημα αρχεία του ΓΕΣ φέρεται γεννηθείς στον Τρίλοφο και πράγματι υπηρετούσε στο 50 ΣΠ στην Κερκίνη (Μπέλες) όπου και συγκαταλέγεται στους αγνοούμενους από τις 8 Απριλίου 1941, ο δε

Σαρκατζής Ελευθέριος στα ίδια αρχεία αναφέρεται ως γεννηθείς στη Βέροια και πράγματι υπηρετούσε στο 91 ΣΠ και σκοτώθηκε στο οχυρό Αρπαλούκι στο Μπέλες στις 8 Απριλίου 1941. Ανεξάρτητα που Τρίλοφος και Βέροια σήμερα ανήκουν στον ίδιο δήμο, τα λάθη στα αρχεία του ΓΕΣ που ανακάλυψα εδώ και μια 15ετία που ασχολούμαι με το θέμα αυτό είναι αρκετά και προφανώς έχει δίκιο η αρθρογράφος, ότι ο Σαρκατζής Ελευθέριος είναι από τον Τρίλοφο και ίσως συγγενής του προηγούμενου.

Εξάλλου η σοβαρότερη παράλειψη του ΓΕΣ ήταν η αναφορά του τόπου κατοικίας ως τόπου γέννησης των πεσόντων με αποτέλεσμα ιδίως οι προσφυγικής καταγωγής πεσόντες του πολέμου να αναφέρονται ως γεννηθέντες στη Βέροια, Νάουσα κ.τ.λ. ενώ γεννήθηκαν στην Μ. Ασία, Αν. και Βόρεια Θράκη κ.τ.λ. και κατοικούσαν στην Ημαθία. Για το θέμα τούτο είχα την βοήθεια αρκετών επιζώντων τότε πολεμιστών και αναπήρων του 1940 – 41, του Συνδέσμου τους, αναπήρων και θυμάτων πολέμου, των αγωνιστών εθνικής αντίστασης, του ιστορικού κ. Γ. Χιονίδη κ.α.

Για την ιστορία ο τρίτος νεκρός της Ημαθίας στα οχυρά Μεταξά κατά τον ελληνογερμανικό πόλεμο ήταν από την Στενήμαχο Νάουσας γεννηθείς το 1915 και φονεύθηκε έξω από το χωριό Ακρίτας της Δοϊράνης στις 9 Απριλίου 1941. Το όνομά του Μόσιος Νικόλαος του Δημητρίου, ήταν στρατιώτης του πεζικού και υπηρετούσε στην 193 μονάδα – φυλάκιο των ελληνοβουλγαρικών συνόρων.

1. Το παρόν συντάσσεται με αφορμή τα άρθρα των κ. Βαγγέλη Παπαθεοχαρίδη «Πολεμικό αεροδρόμιο Βέροιας» και Συμέλας Παπαθεοχαρίδη «Η μάχη των οχυρών και οι μαχητές της Βέροιας» που δημοσιεύθηκαν στο με αριθ. 59 τεύχος (Ιάν. – Απρ. 2015) της επανέκδοσης των «Πολιτιστικών Δρώμενων» της ΚΕΠΑ Δήμου Βέροιας, ως συμπληρωματικό τους.

Οι στρατιωτικές μονάδες των Ημαθιωτών.

Στις επιστρατευτικές μονάδες ως επί το πλείστον ακολουθείται η τακτική συμπολίτες και συγχωριανοί να συνυπηρετούν στους ίδιους σχηματισμούς για πολλούς λόγους (συνεργασίας, ψυχολογικούς, κοινωνικούς κ.ο.κ) και τούτο επικράτησε (με εξαιρέσεις βέβαια) και κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940–41, τον επακολουθήσαντα αντικομμουνιστικό 1946–1949 αλλά και την επιστράτευση του 1974.

Έτσι το 1940 το 16° Σύνταγμα Πεζικού (16° Σ.Π.) αποτελούνταν ως επί το πλείστον από Βεροιώτες και κατοίκους των γύρω χωριών. Το ίδιο συνέβαινε και με το 90° Σύνταγμα Πεζικού, με περισσότερους εδώ τους κατοίκους των χωριών της Βέροιας και της Αλεξάνδρειας.

Επόμενο ήταν στις απώλειες του 16^{ου} Σ.Π. οι Βεροιώτες να έχουν την θλιβερή πρωτιά με 1 νεκρό αξιωματικό, 13 υπαξιωματικούς και 22 οπλίτες.

Η Βέροια στο 90° Σ.Π. είχε θύματα 1 αξιωματικό, 5 υπαξιωματικούς και 14 φονευθέντες οπλίτες.

Αντίθετα, οι Ναουσαίοι, οι περισσότεροι βρίσκονταν στο 30° Σύνταγμα Πεζικού (όπως και κάτοικοι της Αλεξάνδρειας και άλλων χωριών του Ρουμλουκιού) αλλά είχαν και αξιοσημείωτη διασπορά σε άλλα Συντάγματα καθώς και ειδικές μονάδες (Ομάδες Αναγνωρίσεως, Καταδρομών, Λόχους Σκαπανέων, κ.τ.λ) λόγω του ορεινού, προφανώς, της γειτονικής μας πόλης και της εκ τούτου ιδιαίτερης σκληραγωγίας του πληθυσμού της.

Τα Συντάγματα αυτά δρούσαν στα πλαίσια της IV (4^{ης}) Ταξιαρχίας Πεζικού μετονομασθείσης σε XV (15^η) Μεραρχία από τις 6.11.1940 υπό τον Υποστράτηγο Αγαμέμνονα Μεταξά και με αρχικό Σταθμό Διοικήσεως τη Φλώρινα. Στην πρώτη περίοδο του ελληνοϊταλικού πολέμου έδρασε στην περιοχή των Πρεσπών (μέχρι 13 Νοεμβρίου 1940), ενώ στην δεύτερη περίοδο και κατά την προέλαση στο αλβανικό έδαφος (από 14 Νοεμβρίου μέχρι 6 Ιανουαρίου 1941) έδρασε στα ορεινά συγκροτήματα Μόροβας (Μοράβα) και Ιβάν καταλαμβάνοντας την Κορυτσά με σημαντικές απώλειες και υπαγόμενη στο Γ' ΣΣ υπό τον Αντιστράτηγο (και μετέπειτα κατοχικό πρωθυπουργό) Γεώργιο Τσολάκογλου, με αρχικό Σταθμό Διοικήσεως την Θεσσαλονίκη (28.10.1940) και προωθημένο την Κορυτσά (στις 30.11.1940).

Στην τρίτη περίοδο του ελληνοϊταλικού πολέμου και κατά την αποκαλούμενη «Εαρινή» επίθεση των Ιταλών (7.1.1941 – 26.3.1941) η XV Μεραρχία υπήχθη στο Β' ΣΣ υπό τον Αντιστράτηγο Γεώργιο Μπάκο και επιτελάρχες τους Συνταγματάρχες Πεζικού Δημήτριο Μαχά και (από 21.3.1941) Θρασύβουλο Τσακαλώτο, με αρχικό Σταθμό Διοικήσεως Σώματος τη Λάρισα (28.10.1940) και τελικό τον Πρωτόπαπα (12 χλμ. δυτικά της Μοσχόπολης) στις 19.4.1941.

Δηλαδή η Μεραρχία (και τα Συντάγματά της) έδρασαν τόσο στον Βόρειο Τομέα του μετώπου (Πρέσπες, Ιβάν, Μόροβα, Κορυτσά, λίμνη Μαλίκη, κοιλάδα του Δεβόλη – παραπόταμου του Άψου – μέχρι τις παρυφές της αρχαίας Εγνατίας οδού στη Αχρίδα – Πόγραδετς) στην πρώτη και δεύτερη περίοδο, όσο και στον Κεντρικό Τομέα του μετώπου (βόρεια του Αώου, Κλεισούρα, Τρεμπεσίνα, κοιλάδα Άψου, Τόμορος) στην τρίτη περίοδο. Για το λόγο αυτό και τα περισσότερα θύματα των Ημαθιωτών κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρξαν στα μέρη αυτά.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η σφραγίδα της βυζαντινής επίδρασης πάνω στη μουσική και τους ρυθμούς των παραδοσιακών βεροιώτικων χορών.

Η βεροιώτικη παράδοση

Παράχαιρ πόλη της Ημαθίας η Βέροια, με την αρχή της να χάνεται στην αρχή του μύθου, έχει μία αδιάλειπτη πορεία στο ιστορικό γίνεσθαι του τόπου αυτού, καθώς η παρουσία της σημειώνεται αδιάκοπη μέσα στις ιστορικές περιόδους της φυλής μας, αρχαία, βυζαντινή, τουρκοκρατία και νεώτερη.

Η δεύτερη σε σπουδαιότητα μεγάλη πόλη μετά τις Αιγές ή την Πέλλα κατά την αρχαιότητα και η δεύτερη επίσης μετά τη Θεσσαλονίκη για τα ρωμαϊκά, βυζαντινά και νεώτερα χρόνια εμφανίζει έναν αστικό τρόπο ζωής εμφανή σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής των κατοίκων της.

Μουσική – Χοροί – Ήδη – Έθιμα

Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η σφραγίδα της βυζαντινής επίδρασης πάνω στη μουσική και τους ρυθμούς των παραδοσιακών βεροιώτικων χορών. Πρόκειται για «αστικούς χορούς» τους οποίους χόρευαν οι βεροιώτισσες αρχόντισσες μέσα στο σπίτι (τους οντάδες) στις μεγάλες γιορτές με τη χαρακτηριστική επίσημη φορεσιά τους με συνοδεία από βιολί, ούτι και νταϊρέ. Άξιο αναφοράς είναι ότι, ενώ στην ευρύτερη περιοχή επικρατούν τα πνευστά και με ιδιαίτερα οξύ και δυνατό ήχο μουσικά όργανα (ζουρνάς, γκάιντα, νταούλι), στην πόλη της Βέροιας καθιερώνονται και επικρατούν μουσικά όργανα χαμηλών τόνων και εντάσεων (βιολί, ούτι), κληρονομιά κι αυτά της βυζαντινής παράδοσης, η οποία γίνεται πιο έντονη κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, όπου απαγορευόταν τα άλλα μουσικά όργανα για να μην προκαλούν και ενοχλούν τον πολυάριθμο τουρκικό πληθυσμό της πόλης, περιορίζοντας έτσι τις διασκεδάσεις σε κλειστούς χώρους (τους οντάδες). Στους γάμους ωστόσο χρησιμοποιούσαν μουσικές κομπανίες αποτελούμενες από ζουρνάδες, νταούλια, βιολί και ούτι.

Στο αρχοντικό της οδού Κεντρικής 183, που πριν το 1900 ήταν παλιό χάνι για πολλά χρόνια, στα μέσα του προηγούμενου αιώνα συγκεντρώνονταν δεκάδες αγόρια και κορίτσια που μάθαιναν βεροιώτικους χορούς, τραγούδια και θέατρο. Δασκάλα τους η δεσποινίς Βούλα Χατζίκου που παρ' όλο το νεαρό της ηλικίας της κατάφερε να γίνει και να παραμείνει μέχρι σήμερα η πρώτη χοροδιδασκάλισσα και η πρώτη γυναίκα στη Βέροια που έγραψε και ανέβασε το 1956 το θεατρι-

Οι χοροί της Βέροιας ήταν κυρίως ο «συρτός» και ο «συγκαταρτός». Οι γυναίκες στο εσωτερικό των σπιτιών τους οντάδες. Ήταν αγαπημένοι στην ανάδειξη της χορευτικής δεινότητας, όσο στην προ

κό έργο «βεροιιώτικα προξενιά» με ντόπια ομάδα στη βεροιιώτικη διάλεκτο. Το χορευτικό συγκρότημα της νεαρής τότε λαογράφου κ. Βούλας Χατζίκου ήταν το πρώτο το οποίο παρουσίασε βεροιιώτικους αστικούς χορούς λαμβάνοντας σημαντικές διακρίσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό (Ιταλία). Συμμετείχε επίσης στο Φεστιβάλ Παραγωγής ή Γιορτές Παραγωγής που διοργάνωνε κάθε καλοκαίρι τον μήνα Αύγουστο με επιτυχία από το 1958 μέχρι το 1962, ο Τουριστικός Όμιλος Βέροιας. Ήταν πέντε μέρες γιορτής με περισσότερους από 50.000 επισκέπτες, που έκανε ξακουστή τη Βέροια και τα προϊόντα της σε όλη την Ελλάδα.

Οι χοροί της Βέροιας ήταν κυρίως ο «συρτός» και ο «συγκαθιστός» (συγκατ'στός) που χορεύονταν αποκλειστικά από γυναίκες στο εσωτερικό των σπιτιών τους οντάδες. Ήταν αργοί και σταθεροί, με βήματα λιτά, που δεν αποσκοπούσαν τόσο στην ανάδειξη της χορευτικής δεινότητας, όσο στην προβολή του πλούτου και της αρχοντιάς της ενδυμασίας. Χαρακτηριστική ήταν η αργή κίνηση των χεριών, με την οποία έδειχναν τα δαχτυλίδια τους. Οι χοροί ήταν ζωντανοί κυρίως την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Στα γλέντια δεν έλλειπαν και τα τραγούδια από τους άνδρες περισσότερο που διασκέδαζαν τρώγοντας και πίνοντας σε διαφορετικό χώρο του σπιτιού το «ανώι».

Οι χοροί που χόρευαν οι Βεροιώτες στις διάφορες χορευτικές περιστάσεις, όπως στους γάμους και στα πανηγύρια ήταν τα συρτά με διαφορετικές μελωδίες, η γκάιντα, τα γρήγορα χασάπικα, ο μουσταμπέικος, ο νιζάμικος, η πατρώνα και ο μέρμγκακς με συνοδεία από ζουρνάδες, νταούλια, κλαρίνα και βιολιά.

Μέρμηγκας: Πρόκειται για επιλήνιο ανδρικό χορό που χορεύονταν στον τρύγο, στα πατητήρια των σταφυλιών. Ο χορός συνοδεύεται και από το ομώνυμο σατυρικό τραγούδι.

Οι αστικοί χοροί της Βέροιας ήταν οι παρακάτω:

1. **Συρτός Βέροιας:** Οργανικός σκοπός σε 7/σημο ρυθμό που χορευόταν στα βήματα του συρτού καλαματιανού. Χορευόταν επίσης και με περισσότερα βήματα (24) ιδιόμορφου συρτού.
2. **Συγκαθιστός (Συγκατ'στός):** Ο σημαντικότερος χορός της Βέροιας. Οργανικός σκοπός αποτελούμενος από δύο μέρη αργό σε 9/σημο ρυθμό και γρήγορο σε 2/σημο. Χορευόταν αντικριστά σε ζευγάρια, σε δύο παράλληλες ευθείες με χαρακτηριστικές αργές κινήσεις των χεριών με τις οποίες έδειχναν τα δαχτυλίδια και τα κοσμήματα τους σε διαφορετικούς σχηματισμούς.
3. **Μαρμαρένια βρυσούλα:** Στρωτός χορός σε 4/σημο ρυθμό που συνοδεύεται από το ομώνυ-

«αποκρίστος» (συγκατστός) που χορεύονταν αποκλειστικά από γέροντες και σταθεροί, με βήματα λιτά, που δεν αποσκοπούσαν στην απόδειξη του πλούτου και της αρχοντίας της ενδυμασίας.

μο αισθηματικό τραγούδι. Χορευόταν με ιδιόμορφα βήματα του χορού «στα τρία». Χαρακτηριστικό στοιχείο οι ζευγαρωτές κινήσεις που γίνονταν κατά τη διάρκεια του χορού.

4. **Πατινάδα:** Οργανικός σκοπός σε 4/σημο ρυθμό. Χορευόταν με συγκεκριμένες κινήσεις, όπως άρσεις του ποδιού και βήματα δεξιά και αριστερά.

Αποκριάτικα δρώμενα

Όσο κι αν σήμερα ακούγεται παράδοξο η Βέροια, η πρωτεύουσα της Ημαθίας, φημιζόταν για τα αποκριάτικα δρώμενα και τα καρναβάλια της ιδιαίτερα την εποχή της Τουρκοκρατίας. Όπως αναφέρει ο Βεροιώτης συγγραφέας Αναστάσιος Χριστοδούλου στο βιβλίο του *Η Ιστορία της Βέροιας*, οι Βεροιώτες ξεφάντωναν μέχρι παρεξήγησης!

«Παρέες διάφορες ντυμένοι με την δοξασμένην του αρματωλού φουστανέλλαν και τα επακόλουθα εξαρτήματα, πισλιά, τσαρούχια, σιάπκα, κάλτσες, βουδέτες και άφθονα ασημικά, περιέτρεχον την πόλιν χορεύουσαι και τραγουδούσαι εθνικά άσματα. Τους αρματολούς και κλέφτες, τους οποίους ημείς αποκαλούσαμε «Καπεταναραίους», συνόδευαν όργανα εγχώρια. Οι οργανοπαίκται καίτοι τουρκόγιουφτοι, εγνώριζον εν τούτοις και τα εθνικά μας τραγούδια, τα οποία ευχαρίστως ηκούοντο, παιζόμενα. Δεν έλλειπεν βεβαίως και η σχετική σάτυρα, προξενούσα τον ακράτητον γέλωτα.»

Ποιος δεν θυμάται το «Γαϊτανάκι» με το ρυθμικό χορό και το πλέξιμο των ταινιών στα χρώματα της γαλανόλευκης, στη θέα της οποίας τα πλήθη ηλεκτρίζονταν, ή το «Χάσκα», το μεγάλο πανηγύρι των μικρών. Από ένα αδράχτι ή τον πλάστη ο παππούς έδενε με κλωστή ένα αυγό βραστό ή ένα κομμάτι χαλβά και τα παιδιά με ανοικτά στόματα προσπαθούσαν να το «χάψουν».

Ανάμεσα στις αυθόρμητες εκδηλώσεις χαράς και γλεντιού των Βεροιωτών ξεχώριζε το γλέντι που έστηναν για 50 περίπου χρόνια οι αδελφοί Δροσινοί το τελευταίο Σαββατοκύριακο της Αποκριάς και την Καθαρά Δευτέρα στα καφενεία και στους δρόμους της πόλης. Το αυθεντικό γλέντι των Δροσινών, αλλά και οι χαρακτηριστικές τους φιγούρες έχουν μείνει στην τοπική ιστορία, μέσα από μνήμες όσων τα έζησαν και

Ανάμεσα στις αυθόρμητες εκδηλώσεις χαράς και έσπηναν για 50 περίπου χρόνια οι αδελφοί Δροσ και την Καθαρά Δευτέρα στα καφενεία και στους

από τις σελίδες των βιβλίων των ντόπιων συγγραφέων στις οποίες ζωντανεύουν με τρόπο γλαφυρό τα τεκταινόμενα της εποχής εκείνης. Το έθιμο αυτό το ξεκίνησε ο μικρότερος αδελφός ο Λευτέρης, όταν την Αποκριά του '45 επισκέφθηκε το σπίτι του αδελφού του Δημήτρη συνοδεία οργάνων, και από τότε αχώριστοι, συντροφιά με οργανοπαίκτες σκορπούσαν κέφι και ζωντάνια, κερνώντας τον κόσμο και χορεύοντας λεβέντικους παραδοσιακούς χορούς. Στο αυθόρμητο αυτό πανηγύρι της χαράς, συμπαρασέρνανε μικρούς και μεγάλους ανθρώπους από όλες τις κοινωνικές τάξεις σε τρικούβεργο γλέντι, λησμονώντας βάσανα και καημούς της καθημερινής ζωής. Το δημοφιλές αυτό δρώμενο διατηρήθηκε μέχρι το 1993.

Ο «Εσπερινός της συγχώρησης»: Την Κυριακή της Αποκριάς τελούνταν στον μητροπολιτικό ναό της πόλης ο Μέγας Εσπερινός μετά το τέλος του οποίου οι ιερείς παρατάσσονταν στα στασίδια κάτω από τον μητροπολιτικό θρόνο. Οι εκκλησιαζόμενοι τότε ξεκινώντας από τον Αρχιερέα, ασπάζονταν τα χέρια όλων ζητώντας συγχώρεση και ευχόμενοι Καλό Πάσχα.

Σύμφωνα με ένα παλιό έθιμο, την Καθαρά Δευτέρα, οι νοικοκυρές έβραζαν όλα τα μαγειρικά σκεύη και τα καθάριζαν. Όσα φαγητά είχαν απομείνει τα έδιναν στις γύφτισσες, καθώς άρχιζε η νηστεία που τηρούνταν αυστηρά. Την ίδια μέρα όλος ο κόσμος ξεκύνονταν στην εξοχή για να γιορτάσει και να χαρεί τα πατροπαράδοτα κούλουμα με τους νοστιμότατους «φασουλοταβάδες» ιδιαίτερα όταν μαγειρεύονταν με μπόλικο σαμόλαδο. Τα παιδιά ύψωναν τους χαρταετούς τους, όλο και πιο ψηλά, ποιος να περάσει τον άλλο και να φθάσει στο βασίλειο του ήλιου.

Τ' Αη – Γιαννιού οι φωτιές κι' ο Κλήδονας

Στην παλιά Βέροια η «Πρωτομαγιά» ήταν γιορτή χαράς και ξεφαντώματος. Ήταν η γιορτή των λουλουδιών στα βουνά και στους κάμπους, όπου στα χαρωπά τραγούδια αντηκούσε ο χαιρετισμός της άνοιξης και ο ύμνος της δημιουργίας. Όλα τα σπίτια στολίζονταν με του Πρωτομάη τα στεφάνια για να δίνουν την ευλογία τους στο συμβολικό αριθμό των σαράντα ημερών. Μετά από σαράντα μέρες ξεκρεμούσαν οι νοικοκυρές και τα κορίτσια τα ξεραμένα στεφάνια κι όλες μαζί πήγαιναν σε κάποια κοντινή εξοχή και κάνοντάς τα σωρό άναβαν φωτιά για το καλό του χρόνου. Γύρω-γύρω χόρευαν, τραγουδούσαν τραγούδια της αγάπης ώσπου κι ο τελευταίος ξεραμένος ανθός να γίνει στάχτη. Άλλοι πάλι μέσα στο ζεστό θεριστή (Ιούνιο) άναβαν «φωτιές τ' Αη-Γιαννιού» κάτω στον κάμπο της Βέροιας στη «Λουλουμάρου» και διασκεδάζαν σαν μικρά παιδιά χορεύοντας γύρω-γύρω και πηδώντας πάνω απ' τη φωτιά. Πολλές φορές δεν μπορούσαν να πηδήξουν με τα σαλβάρια τους και τα έβγαζαν πηδώντας με τα μακριά τους κατωβράκια. Ήταν μια όμορφη και εύθυμη λαϊκή γιορτή.

Μέσα στο θεριστή μήνα γιόρταζαν τα κορίτσια τον «κλήδονα» μια λατρευτική παράδοση που ξεκινάει από τα χρόνια του Ομήρου. Πρόκειται για μια μαντική τελετουργία που δυστυχώς εγκαταλείφθηκε κι αυτή όπως πολλά ωραία και καλά αντέτια (έθιμα).

*Κλειδώνουμε τον κλήδονα με τα' Αη-Γιαννιού τη χάρη
Κι' όποια 'χει καλό ριζικό να δώσει να το πάρει...*

Στις καλοκαιρινές εξορμήσεις των κοριτσιών στις Σαραντόβρυσες, σε μια καταπράσινη εξοχή με πολλά νερά και πλατάνια, ανάμεσα στα παιχνίδια τους ξεχώριζε το παιχνίδι «Στ' αγγίτσια». Πρόκειται για ξεχασμένο παραδοσιακό παιχνίδι με σκοπό να προετοιμάσει το κορίτσι για το σχολείο, την καλή ανατροφή, τις

Η Κεντρική των Βεροιωτών ξεχώριζε το γλέντι που παιζόταν το τελευταίο Σαββατοκύριακο της Αποκριάς στα στενά σοκάκια της πόλης

ασχολίες του σπιτιού και τον γάμο που θα ακολουθήσει.

Είναι γεγονός πως τα παλιά ήθη και έθιμα δεν κυριαρχούν πλέον στην σημερινή Βέροια, ωστόσο οι πολιτιστικοί σύλλογοι που συνθέτουν ένα πολυπολιτισμικό μωσαϊκό καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες στην αναβίωση χορών, ήθη και εθίμων.

Γυναικεία ενδυμασία

Συμμεμετακοστούς για τη σεμνότητα και την αρχοντιά τους οι Βεροιώτισσες φρόντιζαν ιδιαίτερα για τη γιορτινή τους φορεσιά που μέσα σ' αυτή φάνταζαν σαν βυζαντινές αρχόντισσες. Η βεροιώτικη φορεσιά εντάσσεται στις ενδυμασίες αστικού δυτικού τύπου της Κεντροδυτικής Μακεδονίας.

Από μεταξωτό ή βαμβακερό ύφασμα, υφασμένο στην ίδια την πόλη ή φερμένο από την Ευρώπη, σε χρώματα μπλέ, καφέ, βυσσινί ή και ανοιχτόχρωμα, σιέλ, μπεζ με ανάγλυφα λουλούδια και κλαδιά ίδιων αποχρώσεων κατασκευαζόταν το μακρύ μέχρι τα νύχια φουστάνι. Είχε πολλές πιέτες γύρω-γύρω όπως και η ποδιά μπροστά, φτιαγμένη από το ίδιο ύφασμα του φορέματος και με τις ίδιες πιέτες, η οποία ξεχώριζε μόνο επειδή ήταν πιο κοντή. Τον μπουστό του φορέματος κάλυπτε η λευκή μεταξωτή ή βαμβακερή «τραχηλιά» με δαντελίτσα ή μπιμπίλα στην άκρη. Ήταν γνωστή ως «κισμιρί ή κισμιρένια» τραχηλιά ντόπιας παραγωγής, από μετάξι που «τραβούσαν» οι ίδιες οι Βεροιώτισσες. Εσωτερικά φορούσαν υφαντό βαμβακερό πουκάμισο με πιέτες φαρδιές. Τη μέση έσφιγγε φαρδύ μεταξένιο ή βαμβακερό ζωνάρι που ταίριαζε στο χρώμα με το φόρεμα, δένονταν αριστερά και οι άκρες του είχαν κεντίδια και κρόσσια. Από το ίδιο ύφασμα της «τραχηλιάς» ήταν φτιαγμένα και τα πρόσθετα «μανικέτια» που έβγαιναν κάτω από τα μακριά μανίκια του φορέματος.

Πάνω από το φόρεμα φοριόταν η «σαλταμάρκα» ή «λιμπαντί» ζακέτα κοντή μέχρι τη μέση με μακριά μανίκια από μαύρο ύφασμα, «ντρά», ή γυαλιστερή τσόχα, με πολλά χρυσά κεντίδια στα μανίκια, στο πλάι και στον όρθιο γιακά. Όταν άρχιζαν τα κρύα, φόραγαν το «κοντογούνι» (λιμπαντί με γούνα χωρίς στολίδια) και το «μακρολέμπαντο». Το μακρολέμπαντο ήταν το επίσημο επανοφόρι της Βεροιώτισσας με φαρδύ χρυσοκέντημα στον όρθιο γιακά, στα πλαϊνά και στις άκρες των μανικιών. Στις κρύες μέρες του χειμώνα φορούσαν το πιο βαρύ παλτό τον τσουμπέ που είχε πιέτες στο πίσω μέρος.

Απαραίτητο συμπλήρωμα της φορεσιάς ήταν το μαύρο «φακιόλι» στο κεφάλι. Ειδικά κατασκευασμένο και διακοσμημένο από τα μεγαλύτερα μαργαριτάρια που έπαιρνε η Βεροιώτισσα στην προίκα της. Τα μαλλιά χωρισμένα στη μέση σε δύο, τρεις ή τέσσερις πλεξούδες ανέβαιναν από δεξιά στην κορυφή του φακιολιού όπου τις συγκρατούσε βελόνα με μαργαριτάρι. Στην αριστερή πλευρά έμπαινε ένας «φιόγκος» από δαντέλα στολισμένος επίσης με μαργαριτάρια και καρφίτσες χρυσές ή διαμαντίνιες. Πάνω στις πλεξούδες στα δεξιά έμπαινε χρυσή καρφίτσα με πολύτιμα πετράδια. Στο λαιμό φορούσαν πολλές σειρές από γνήσια μαργαριτάρια και φλουριά. Μια μεγάλη καδένα με χρυσό ρολόι στην άκρη ξεκινούσε από ψηλά έφθανε μέχρι την ποδιά και ανέβαινε ξανά επάνω και έμπαινε στην τσέπη του φορέματος, κάτω από το στήθος. Άλλα κοσμήματα ήταν οι «αντσέδες» όπως μαργαριταρένια σκουλαρίκια, βραχιόλια και χρυσά δαχτυλίδια συμπλήρωναν τη μεγαλόπρεπη εμφάνισή της.

Στα πόδια φορούσαν κάλτσες πλεχτές με κεντίδια και δερμάτινα παπούτσια με χαμηλό τακούνι τα «κουντούρια».

Η εντυπωσιακή βεροιώτικη φορεσιά με τα πλούσια και εντυπωσιακά κοσμήματα φανερώνει την ακμή

Οι άνδρες ήταν πιο απλά ντυμένοι σε αντίθεση με τις γυναίκες. Αρχικά φορούσαν το «αντερί», τούρκικο ένδυμα από μεταξωτό ριγέ ύφασμα σκούρου χρώματος με φαρδύ μονόχρωμο «ζωνάρι» στη μέση

και την ανάπτυξη εμπορίου της πόλης. Οι Βεροιώτες εμπορεύονταν στην Κωνσταντινούπολη τα ονομαστά «χαβλιά» τους, δηλαδή πετσέτες βαμβακερές υφασμένες σε ειδικούς αργαλειούς. Τα χρήματα λοιπόν που κέρδιζαν εκεί τα επένδυαν σε ακριβά κοσμήματα που μετέφεραν πίσω στη Βέροια.

Ανδρική ενδυμασία

Οι άνδρες ήταν πιο απλά ντυμένοι σε αντίθεση με τις γυναίκες. Αρχικά φορούσαν το «αντερί», τούρκικο ένδυμα από μεταξωτό ριγέ ύφασμα σκούρου χρώματος με φαρδύ μονόχρωμο «ζωνάρι» στη μέση. Στο κεφάλι φορούσαν το «φέσι» μέχρι την απελευθέρωση. Αργότερα όταν επικράτησε η ευρωπαϊκή μόδα, οι προύχοντες φορούσαν φράγκικα ρούχα, ενώ η μεσαία και λαϊκή τάξη αντικατέστησε το αντερί με μάλλινα στενά στο κάτω μέρος παντελόνια από μάλλινα υφαντά τις «μπολμπότσες». Στη μέση έδεσαν το υφαντό «ζωνάρι». Φορούσαν πουκάμισο σκούρο ή μονόχρωμο και γιλέκο αμάνικο κοντό χωρίς γαϊτάνια και σιρίτια. Πάνω από το γιλέκο φορούσαν «σακάκι» από τσόχα χοντρή με φαρδιά πέτα. Στο κεφάλι μετά την απελευθέρωση φόρεσαν καλπάκι και τραγιάσκες.

Κλείνουμε το μικρό αφιέρωμα στη Βεροιώτικη Παράδοση με τα λόγια του αείμνηστου Βεροιώτη πεζογράφου και ποιητή Στέλιου Σβαρνόπουλου, «Δική μας πυξίδα είναι η λαϊκή παράδοση και πρέπει να τη σεβόμαστε».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κλ. Παπανίδη, *ΒΕΡΟΙΑ ΓΗ ΗΜΑΘΙΑΣ*, Βέροια, 1987.
- Στ. Σβαρνόπουλου, *ΒΕΡΟΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, Ιστορικές αναδρομές και μνήμες, Άνθρωποι και Τόποι Βέροια*, 1985.
- Στ. Σβαρνόπουλου, *ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ, Τόποι-άνθρωποι -συνήθειες -λαϊκή σοφία*, Βέροια, 1984.
- Στ. Σβαρνόπουλου, *ΒΕΡΟΙΩΤΙΚΗ ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ, ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ*, Βέροια, 1977.
- Β. Χατζίκου, *Βεργιώτικες ιστορίες και παραμύθια*, Αθήνα, 2005.
- Αν. Χριστοδούλου, *ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ*, Βέροια, 1960
- Λύκειο των Ελληνίδων Βέροιας, *ΗΜΑΘΙΑ ΕΡΑΤΕΙΝΗ, ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ*, Βέροια, 2003.
- Σ. Γκαγκούση, *Τα βεροιώτικα προξενιά*, περ. ΛΑΜΔΑ, Αυγ.2002, τ.18, 34-38.
- Χρ. Λαμπροπούλου, *Η αποκρίά των Δροσινών*, περ. ΛΑΜΔΑ, Ιαν.-Φεβ., 2001, τ.15, 18-22.
- Κ.Γ. Μηριλάκη, *ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΟΜΟΥ ΗΜΑΘΙΑΣ*, Της κατά γεωγραφικά διαμερίσματα ιστορίας της χώρας μας, Θεσ/νίκη 1972.
- Απ. Τζαφερόπουλος, *ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ ΒΕΡΟΙΑ – ΝΑΟΥΣΑ – ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ*, Θεσ/νίκη 1969, 63-66.
- *ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ*, Ένα όνειρο ταξιδεύει στο χρόνο...1958-1962, Βέροια 2014.
- Γ. Τσιαμήτρου, *ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ*, χειρόγραφες σημειώσεις.

Χαρούλα

Ουσουλτζόγλου-Γεωργιάδη

Η Θεανώ Ξωγιοπούλου

όπως την έζησα

Για τη Θεανώ, δεν μπορώ να μιλήσω βιογραφικά, ούτε τυπικά, ούτε ακόμη περισσότερο ψυχρά, όπως συνήθως γίνεται για τους απόντες σημαντικούς.

Θα πω δυο βιωματικές κουβέντες, τις πρώτες που μου έρχονται στο μυαλό για μια γυναίκα που την έζησα και την αγάπησα πολύ, με όλα τα πείσματά της, τα καμώματά της, τις παραξενιές της, τη μεγάλη της καρδιά, το σπέρτο της εξυπνάδας της, το κριτικό της πνεύμα, τα σκληρά, τα μηδενιστικά και πικρόχολά της, αλλά και την απέραντη κι ανεπανάληπτη τρυφεράδα της για τα παιδιά και την αυθεντική, τη γνήσια αγάπη της για την Πατρίδα.

Ήταν γειτόνισσα στο πατρικό μου σπίτι και την ήξερα από μικρό παιδί ως τη Θεανώ τη Δασκάλα... Την έχασα μετά γιατί έφυγα για σπουδές από τη Βέροια και την ξανα συνάντησα, όταν ήμουν στη διοίκη-

Ομιλία της πρώην Δημάρχου Βέροιας Χαρούλας Ουσουλτζόγλου Γεωργιάδη στην εκδήλωση «Η πόλη τιμά τους ευεργέτες της – Θεανώ Ξωγιοπούλου», που πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 27 Μαΐου 2015 στην Αντωνιάδαιο Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Βέροιας.

ση της νεοσύστατης Στέγης Γραμμάτων κ Τεχνών στο τέλος της δεκαετίας του '70. Και έκτοτε μέχρι να πεθάνει είχαμε μια σχέση «οικογενειακή»... Είχαμε μια σχέση μάνας με κόρη χωρίς να 'χουμε συγγένεια...

Πολύ ισχυρή προσωπικότητα, που σημαίνει ότι όλα τα ζούσε με ένταση. Είχε κριτική στάση απέναντι στον περισσότερο κόσμο και εκτιμούσε ελάχιστους. Πολλές φορές της έλεγα με σκωπτικό πνεύμα : «έμεινε και κανείς που να μην τον έθαψες σ' αυτήν την πόλη;» τότε κοκκίνιζε, φούντωνε το λεπτό, ατλαζένιο, λευκό της δέρμα, και τα ανοικτογάλαζα μάτια της είχαν ένα πονηρό και περιπαικτικό βλέμμα κι άλλαζε κουβέντα πάντα με την ίδια φράση γιατί δεν ήθελε να πιαστούμε: «...άστα αυτά μωρ' κόρ'. Θα πιούμε λίγο κόκκινο; Να, μια στάλα θα σουβάλω για παρέα.» Παιδί της εποχής της «κρασοπαπάρας», παρ' ότι τη μαλώναμε να μη μπερδεύει το οινόπνευμα με τα πολλά χαπάκια που έπαιρνε στα γεράματα, εκείνη έκανε το δικό της και απολάμβανε με εξαιρετική απόλαυση τα ποτηράκια της....

Κάνοντας μια βαθιά τομή στις μύχιες σκέψεις της, σκέψεις ενός πολύ δύσκολου ανθρώπου με βελούδινη ψυχή, αντιφατικό χαρακτήρα και γνωρίζοντάς την πολύ καλά, μπορώ να πω ότι χάρισε τα πάντα στην πόλη, γιατί τη λάτρευε ειλικρινά, αλλά και γιατί ήθελε μ' αυτόν τον τρόπο να ζει αιώνια ως εξέχουσα προσωπικότητα. Της χρωστώ και μια μαρμάρινη προτομή, είχε διαλέξει κι από ποιά φωτογραφία θα της την κάναμε...

Ατελείωτες οι ιστορίες που θα μπορούσαμε να πούμε. Ένα ενσταντανέ θα αναφέρω που δείχνει τον τρόπο της δαιδαλώδους σκέψης της και έχει να κάνει με την πρώτη δωρεά, γιατί τα υπόλοιπα περιήλθαν στο Δήμο με Διαθήκη που πήγαμε 3-4 φορές μαζί στον συμβολαιογράφο Μανωλίδη γιατί άλλαζε διαθέσεις και άλλαζε και τη διαθήκη της τακτικά.

Την επισκεφθήκαμε μαζί με τη Μαρίνα Ψωμιάδου – που ήταν στενές φίλες κι ερυθροσταυρίτισσες - γιατί ήθελε να κουβεντιάσει για τη διάθεσή της να κάνει δωρεές, Ξεκινώντας από τον όροφο της οδού Αριστοτέλους - νυν Ζωγιοπούλου- όπου πρωτοστεγάστηκε ο Βρεφονηπιακός Σταθμός και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο Άλσος και στο χώρο εκεί στεγάζεται η Πρωτοβουλία για το Παιδί και ο Έρασμος. Γίνανε και οι συζητήσεις με τον τότε Δήμαρχο Ανδρέα Βλαζάκη και μετά από χίλια μύρια, όλα ήταν έτοιμα για τη δωρεά. Ο Μανώλης Καζαμπάκας, δικηγόρος της, ο συμβολαιογράφος, ο Δήμαρχος, δεν θυμάμαι ποιος άλλος, την περιμέναμε στο Δημαρχείο. Αργούσε πολύ. Ανησυχητικά. Το τηλέφωνό της δεν απαντούσε. Ξεκίνησα για το σπίτι της. Δεν ήταν εκεί. Μου είπαν ότι την είδαν να πηγαίνει στο φούρνο για ψωμί. Πλατεία Πλατάνων, φούρνος Ζευγαρόπουλου. Είχε πιάσει ψηλή κουβέντα εκεί.

- Καλά, σε περιμένουν όλοι στο Δημαρχείο και εσύ είσαι άφτιακτη κι αστόλιστη εδώ;
- Μπά; Και ποια είμαι εγώ. Δεν έπρεπε να 'ρθει ο Δήμαρχος να με πάρει;

Κατάλαβα ότι ήθελε να γίνει αλλιώς... Μπήκα γρήγορα σ' ένα μαγαζί και τηλεφώνησα στο Δημαρχείο και ζήτησα να έρθει το αυτοκίνητο του Δημάρχου και ο οδηγός μπροστά στο σπίτι της. Μέχρι να πάμε από το φούρνο στο σπίτι, ο Γιώργος Μασάδης - οδηγός Δημάρχου τότε - με το μαύρο αυτοκίνητο περίμενε, σαν έτοιμος από καιρό, μπροστά στην πόρτα της...

Αμάν, της λέω, γρήγορα να ετοιμαστούμε γιατί αυτός εσένα περιμένει... Για να μην τα πολυλογώ, φωνάξαμε κομμώτρια, βάλαμε κοσμήματα και γούνα και πήγαμε για την υπογραφή...

Είναι κάποιες μικρές, ασήμαντες στιγμές που όμως αρκούν για να υπάρξει ένα σημαντικό αποτέλεσμα. Με τη Θεανώ πάντα έτσι ήταν...

Όσο για τη διαθήκη της, την... τελευταία, γιατί είχαν προηγηθεί κι άλλες που άλλαζαν τακτικά, έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο και ο συμβολαιογράφος, ο αείμνηστος Μανωλίδης. Ήθελε να τα αφήσει όλα στο Δήμο. «Στην πατρίδα μου», όπως έλεγε. Αλλά όλο και κάτι στράβωνε. Μια από αυτές τις φορές που πήγαμε για αλλαγή διαθήκης, «γράψε ότι αφήνω τα ακίνητα στην Αστυνομία». Πέσαμε ξεροί. Ο Μανωλίδης με κοίταξε με απόγνωση. Τέλος πάντων, δεν έγινε έτσι. Γι' αυτό όμως, όταν επί Δημαρχίας μου συζητούσαμε που θα στεγαστεί η Δημοτική Αστυνομία ζήτησα, και έτσι έγινε, να πάει σε ακίνητο της Θεανώς. Μπήκε και η Ελληνική σημαία απ' έξω και αισθανόμουν ότι κάναμε αυτό που ήθελε.

Η Θεανώ, έδωσε στην πόλη τα πάντα. Η πόλη την τίμησε με τους γνωστούς τρόπους. Οδός Ζωγιοπούλου, μνημόσυνο τη μέρα που γιόρταζε και μεταλάμβανε στον «παππού τον Αντιφωνητή», όπως αποκαλούσε τη μικρή βυζαντινή εκκλησία στην αυλή της, λειτουργούν καλά οι δομές που φέρουν το όνομά της...

Εκείνο όμως που πάνω απ' όλα ήθελε ήταν να μη ξεχαστεί. Να την αναφέρουμε, να τη σεβόμαστε, να αναγνωρίζουμε κάθε στιγμή τη μεγάλη της προσφορά.

Κι αυτό της το οφείλουμε και 'μεις και οι επόμενοι...

ΒΕΡΟΙΑ ΕΥΗΧΗ ΠΟΛΗ

Ο σύγχρονος μουσικός θεσμός της πόλης

Σε μια πόλη με πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα σημαντικό ρόλο στην πολιτισμική της ανάπτυξη διαδραματίζουν οι ανάλογοι φορείς που ενεργοποιούνται εντός της προς αυτή την κατεύθυνση. Η Βέροια, κατά γενική ομολογία, έχει πλούσια πολιτισμική δραστηριότητα, δραστηριότητα η οποία, αποδεδειγμένα, συμβάλει στην πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης. Σε αυτήν, σημαντική ώθηση έδωσε και εξακολουθεί να δίνει η Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας με τις διάφορες πολιτισμικές διοργανώσεις με αποδέκτη το κοινό της πόλης. Μεταξύ των διαφόρων εκδηλώσεων είναι και η «Εύηχη πόλη»,

η οποία εφέτος συμπλήρωσε επτά χρόνια συνεχούς παρουσίας στα πολιτισμικά δρώμενα της πόλης.

Η «Εύηχη πόλη» περιγράφεται ως ένα φεστιβάλ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, στο οποίο το κοινό μπορεί να παρακολουθήσει οποιαδήποτε εκδήλωση χωρίς αντίτιμο. Περιλαμβάνει όλα τα είδη μουσικής: κλασική, παραδοσιακή, ελληνική και ξένη και οργανώνεται σε πολλούς διαφορετικούς δημόσιους χώρους μέσα και έξω από την πόλη.

Κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ, μουσικοί περιδιαβαίνουν την πόλη πλημμυρίζοντας με τις φωνές και τους ήχους των μουσικών τους οργάνων κάθε γωνιά της, υπαίθρια events λαμβάνουν χώρα σε διάφορα σημεία δίνοντας την αίσθηση μιας ανεξάντλητης γιορτής¹.

Οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται σε συνεργασία με διάφορους φορείς πολιτισμού όπως: το Μέγαρο Μουσικής

Θεσσαλονίκης, το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, η Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Θεσσαλονίκης, φιλαρμονικές από διάφορες πόλεις της Ελλάδας, μουσικοί σύλλογοι, μουσικά σχήματα από την Ελλάδα και το Εξωτερικό κ.α.

Η ετήσια μουσική γιορτή της πόλης γίνεται κάθε χρόνο τον μήνα Ιούνιο με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Μουσικής (21 Ιουνίου) και διαρκεί από 3 έως 5 ημέρες (από το 2009 έως το 2015), με τάση επιμήκυνσης.

¹ Στοιχεία για την οργάνωση του Φεστιβάλ «Βέροια Εύηχη Πόλη» βλ. Γιάννης Καμπούρης, *Πολιτιστική Ανάπτυξη... η εναλλακτική ανάπτυξη... για μια νέα αντίληψη και πολιτιστική πολιτική στο δήμο Βέροιας*, Βέροια, 2014, 183-184.

Βέροια Εύηχη πόλη 2009-2015

2009

Το φεστιβάλ «Βέροια Εύηχη πόλη» παρουσιάστηκε για πρώτη φορά τον Ιούνιο του 2009 και διήρκεσε τρεις ημέρες (19-21 Ιουνίου 2009). Στην πρώτη διοργάνωση πραγματοποιήθηκαν δεκαέξι εκδηλώσεις σε οκτώ διαφορετικούς χώρους. Σε αυτήν συμμετείχαν τρεις ορχήστρες (φιλαρμονική, συμφωνική, εγχόρδων), δώδεκα μουσικά σύνολα διαφόρων ειδών μουσικής ελληνικής και ξένης, σύγχρονης και παραδοσιακής (Jazz, Latin, Rock, κλασική, έντεχνη και παραδοσιακή) και δύο χορωδίες. Το πρόγραμμα συμπληρωνόταν από μία παράλληλη δραστηριότητα (Ο πόλεμος της χαμένης παντόφλας του Ευγένιου Τριβιζά) με αποδέκτες τα παιδιά της πόλης, που σκοπό είχε να τα φέρει σε επαφή με τη μουσική, το θέατρο και το τραγούδι.

2010

Το επόμενο έτος (2010) η «Εύηχη πόλη» πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα 19-21 Ιουνίου και περιελάμβανε δεκατέσσερις διαφορετικές εκδηλώσεις, οι οποίες υλοποιήθηκαν σε επτά διαφορετικούς χώρους. Σε αυτήν συμμετείχαν τρεις ορχήστρες (φιλαρμονική, εγχόρδων, συμφωνική), πέντε μουσικά σύνολα με ρεπερτόριο παραδοσιακό, λαϊκό, έντεχνο, ελληνικό, ξένο, και rock και δύο χορωδίες, οι οποίες πα-

ρουσίασαν έργα Ελλήνων δημιουργών.

Για πρώτη φορά στη διοργάνωση συμπεριλήφθηκαν και δύο συναυλίες μέσα και έξω από την πόλη. Στην πρώτη συναυλία με έντεχνο ελληνικό ρεπερτόριο, η οποία πραγματοποιήθηκε στο άλσος του φράγματος του Αλιάκμονα, συμμετείχαν ο Ν. Πορτοκάλογλου, ο Μ. Φάμελλος και ο Ν. Ζιώγας. Στη δεύτερη συναυλία, στο πάρκο των Αγίων Αναργύρων, ο Γιάννης Αγγέλακας με τους Ντίνο Σαδίκη και Στάθη Αραμπατζή παρουσίασαν έργα rock ρεπερτορίου. Το πρόγραμμα της διοργάνωσης συμπληρώθηκε από δύο παράλληλες δραστηριότητες. Η πρώτη, μουσικοπαιδαγωγική παράσταση (Η χώρα με του παράξενους ανθρώπους) απευθυνόταν σε παιδιά σχολικής ηλικίας. Η δεύτερη αφορούσε έκθεση της φωτογραφικής ομάδας Βέροιας «Αντίθεσις», η οποία συμμετείχε για πρώτη φορά στο φεστιβάλ.

2011

Η «Εύηχη» του 2011 ήταν η πολυπληθέστερη διοργάνωση από πλευράς εκδηλώσεων, καθώς σε αυτήν συμπεριλήφθηκαν εικοσιπέντε εκδηλώσεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε δεκατρείς διαφορετικούς χώρους από 21 έως 26 Ιουνίου. Μια πρωτοτυπία της «Εύηχης πόλης 2011» ήταν ότι σε αυτήν εντάχθηκαν και πραγματοποιήθηκαν για πρώτη φορά εκδηλώσεις σε δημοτικά διαμερίσματα του διευρυμένου,

πλέον, Δήμου Βέροιας, όπως το Μακροχώρι, η Βεργίνα, τα Ριζώματα, ο Άγιος Γεώργιος και η Πατρίδα. Άλλη μια πρωτοτυπία ήταν η συμμετοχή των εφορειών αρχαιοτήτων (ΙΖ΄ ΕΚΠΑ και 11^η ΕΒΑ) στη διοργάνωση με την παραχώρηση των αύλειων χώρων μουσείων και μνημείων για την πραγματοποίηση εκδηλώσεων. Έτσι, εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν για πρώτη φορά στους αύλειους χώρους του μουσείου των Αιγών (Βεργίνα) και της Εκκλησίας του Χριστού στη Βέροια. Σε επίπεδο εκδηλώσεων στην «Εύηχη πόλη 2011» παρουσιάστηκαν δύο φιλαρμονικές ορχήστρες και μία συμφωνική, δεκαπέντε μουσικά σχήματα ποικίλου ρεπερτορίου, δύο χορωδίες και πέντε παράλληλες δραστηριότητες. Στις παράλληλες δραστηριότητες συμπεριλήφθηκαν, για πρώτη φορά επίσης, προβολές ντοκιμαντέρ σχετικών με τη μουσική, ενώ δεν έλειψαν και οι δραστηριότητες με αποδέκτες τα παιδιά και η φωτογραφική έκθεση της ομάδας «Αντίθεσις».

Τέλος, το 2011 πραγματοποιήθηκαν τρεις συναυλίες Ελλήνων καλλιτεχνών, μία στο Πάρκο των Αγίων Αναργύρων και δύο στο άλσος του φράγματος στον Αλιάκμονα. Στην πρώτη ο Φοίβος Δεληβοριάς παρουσίασε τον «αθέατο άνθρωπο», ενώ στις άλλες δύο ο Χρήστος Νικολόπουλος «συμπαρέσυρε» το κοινό σε «μια αυθεντική λαϊκή γιορτή», και μεταμεσονύκτια η Ελένη Πέτα και ο Παναγιώτης Μάργαρης πα-

ρουσία-
σαν έργα
Ελλήνων και
ξένων καλλιτε-
χνών σύγχρονου
ρεπερτορίου.

2012

Η «Εύηνη πόλη» του 2012 επανέρχεται, αριθμητικά, στα επίπεδα της «Εύηνης» του 2010. Πραγματοποιήθηκαν συνολικά δεκατέσσερις εκδηλώσεις σε δώδεκα διαφορετικούς χώρους εκ των οποίων ένας περιφερειακός (Μακροχώρι), από 21 έως 24 Ιουνίου. Εκδηλώσεις επίσης πραγματοποιήθηκαν και στους αύλειους χώρους του αρχαιολογικού μουσείου Βέροιας, του βυζαντινού μουσείου Βέροιας, καθώς και στην αυλή του αρχοντικού Σαράφογλου. Στη διοργάνωση του 2012 συμμετείχαν τρεις φιλαρμονικές ορχήστρες, έντεκα μουσικά σχήματα και μία χορωδία. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε και μία συναυλία, όπου ο Γιάννης Χαρουλής παρουσίασε τις «Μαγγανείες».

2013

Το επόμενο έτος (2013) η διοργάνωση περιελάμβανε δώδεκα εκδηλώσεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε εννέα διαφορετικούς χώρους από 21 έως 23 Ιουνίου. Σε γενικές γραμμές δεν παρουσιάζονται ιδιαί-

τε-
ρες
αλλα-
γές σε
σχέση με τα
προηγούμενα
χρόνια, τόσο από
πλευράς ρεπερτορί-
ου, όσο και από πλευ-
ράς χώρων υλοποίησης.
Στην «Εύηνη πόλη» του 2013
συμμετείχαν τρεις φιλαρ-
μονικές ορχήστρες, έξι
μουσικά σχήματα και
μία χορωδία. Επί-
σης, πραγμα-
τοποιήθηκε
μία συ-
ναυ-
λία,

στο θέατρο άλσους «Μελίνα Μερκούρη» (Ελευθερία Αρβανιτάκη, Μια φορά συμβαίνει...), ενώ στις παράλληλες εκδηλώσεις εντάχθηκε η έκθεση έργων ζωγραφικής με θέμα τη μουσική, του συλλόγου αποφοίτων της Σχολής Καλών Τεχνών Θεσσαλονίκης.

2014

Τέλος, η «Εύηνη» του 2014 περιελάμβανε δεκαπέντε εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν σε οκτώ διαφορετικούς χώρους από 19 έως 22 Ιουνίου. Στη διοργάνωση συμμετείχαν τέσσερις ορχήστρες (φιλαρμονικές, καμεράτα, εγχόρδων), επτά μουσικά σχήματα ποικίλου ρεπερτορίου (παραδοσιακό, κλασικό, έλληνες και ξένοι συνθέτες, σύγχρονο ελληνικό και ξένο, λαϊκό, ρεμπέτικο κ.α.) και δύο χορωδίες. Το πρόγραμμα συμπληρωνόταν με δύο μουσικές παραστάσεις για παιδιά και μία συναυλία με τις Ελένη Τσαλιγοπούλου και Μελίνα Κανά, στο θέατρο άλσους «Μελίνα Μερκούρη».

Συγκριτικά με τις αμέσως προηγούμενες διοργανώσεις στην «Εύηνη πόλη» του 2014 παρατηρείται ότι επανεντάσσονται εκδηλώσεις στις οποίες συμμετείχαν ορχήστρες κλασικής μουσικής, οι οποίες δεν περιλαμβάνονταν στα προγράμματα των προηγούμενων ετών (2012, 2013) καθώς επίσης επιστρέφουν και οι εκδηλώσεις με αποδέκτες το μαθητικό κοινό, οι οποίες, επίσης, δεν περιλαμβάνονταν στα προγράμματα

των προηγούμενων ετών (2012, 2013). Με τον τρόπο αυτό η «Εύηνη» του 2014 παρουσιάζεται αναθεωρημένη και ποιοτικότερη σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

2015

Η ίδια ανοδική, ποιοτική πορεία συνεχίζεται και στη διοργάνωση του 2015, όπου σύμφωνα με το πρόγραμμα συμμετείχαν δύο ορχήστρες (συμφωνική, φιλαρμονική), έξι μουσικά σχήματα ποικίλου μουσικού ρεπερτορίου, και μία χορωδία. Το πρόγραμμα εμπλουτίζεται με τρεις συναυλίες (Μητσιας – Βελεσιώτου, Ρεμπούτσικα, Ξυδάκης – Λουδοβίκος των Ανωγείων) και αρκετές παράλληλες δραστηριότητες ιδιαίτερα πρωτότυπες. Μεταξύ αυτών προβολές ταινιών με θέμα τη μουσική και δράσεις για παιδιά. Τέλος, για πρώτη φορά στο φεστιβάλ εντάσσεται και έκθεση βιβλίου με θέμα τη μουσική. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο πρόγραμμα του 2015 εντάσσονται εκδηλώσεις οι οποίες επρόκειτο να πραγματοποιηθούν σε δημοτικά διαμερίσματα (Βεργίνα, Μακροχώρι) κάτι που είχε να συμβεί από τη διοργάνωση του 2012 και αποδεικνύει ότι το φεστιβάλ βρίσκεται συνεχώς σε πορεία ανάπτυξης. Η «Εύηνη πόλη» 2015 διήρκησε πέντε ημέρες και πραγματοποιήθηκε από 18 έως 22 Ιουνίου².

2 Λόγω κακών καιρικών συνθηκών το πρόγραμμα του Φεστιβάλ δεν υλοποιήθηκε με ακρίβεια, καθώς χρειάστηκε να αναβληθούν ή να μεταφερθούν συναυλί-

Η ποιότητα των εκδηλώσεων φαίνεται πως είναι ένα από τα ευαίσθητα σημεία της διοργάνωσης, το οποίο απασχολεί ιδιαίτερα τους διοργανωτές και αυτό αποδεικνύεται από πολλά και διάφορα στοιχεία. Το συμπέρασμα αυτό απορρέει από τα εξής: α) Αρχικά, στην «Εύηνη πόλη» συμμετέχουν επιλεγμένα μουσικά σχήματα, τα οποία με τη δραστηριότητά τους συμβάλουν στην προαγωγή του μουσικού πολιτισμού. β) Επιπλέον, κάθε χρόνο το πρόγραμμα ανανεώνεται (σε ποσοστό που έχει ανέλθει και στο 75% (2013) σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη χρονιά) και με τον τρόπο αυτό δίνεται η ευκαιρία να συμμετέχουν ολοένα και περισσότερα σχήματα και δημιουργοί στη διοργάνωση. γ) Με την προηγούμενη παράμετρο σχετίζεται και το κόστος του φεστιβάλ το οποίο προϋπολογίζεται στα 50.000 €, ποσό διόλου ευκαταφρόνητο, το οποίο αποδεικνύει και το ενδιαφέρον για παροχή ποιοτικών πολιτιστικών υπηρεσιών στο κοινό της πόλης. δ) Τέλος, η ποιότητα των μουσικών σχημάτων κρίνεται και από το έργο, την αναγνωρισιμότητά τους, καθώς και την πορεία τους σε εθνικό και διεθνές επίπεδο³.

Η «Εύηνη πόλη» με αριθμούς.

Το 2015 διοργανώθηκε το φε-

ες και εκδηλώσεις για την εξυπηρέτηση του κοινού.

3 Περισσότερα στοιχεία βλ. Καμπούρης, ο.π., 184.

φεστιβάλ «Βέροια Εύηχη πόλη» για έβδομη συνεχόμενη χρονιά. Σύμφωνα με τα στατιστικά της διοργάνωσης σε όλη αυτή την πορεία πραγματοποιήθηκαν συνολικά 114 μουσικές εκδηλώσεις, σε 21 διαφορετικούς χώρους, από 75 διαφορετικές ορχήστρες και μουσικά σύνολα.

Από το σύνολο των εκδηλώσεων σε 22 συμμετείχαν ορχηστρικά σύνολα, σε 95 μουσικά σύνολα ποικίλου ρεπερτορίου και σε 10 χορωδίες. Επίσης, πραγματοποιήθηκαν 11 συναυλίες καλλιτεχνών και 16 παράλληλες εκδηλώσεις σχετικές με τη μουσική.

Από τις ορχήστρες και τα σχήματα η Φιλαρμονική ορχήστρα της Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας συμμετείχε σε όλες τις διοργανώσεις από το 2009 έως το 2015 και ακολουθεί το τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης με τα διάφορα σχήματά του, το οποίο συμμετείχε σε 5 από τις 7 διοργανώσεις και η χορωδία ενηλίκων της Κ.Ε.Π.Α. με ισάριθμες συμμετοχές.

Οι περισσότερες εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν το έτος 2011 (27 εκδηλώσεις) και ακολουθούν τα έτη 2009 και 2015 (16 εκδηλώσεις). Λιγότερες εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν το έτος 2012 (12 εκδηλώσεις).

Τέλος, όσον αφορά τους χώρους υλοποίησης το 2011 είναι το έτος με τις περισσότερες διοργανώσεις σε δημοτικά διαμερίσματα (5 διοργανώσεις σε ισάριθμα διαμερίσματα). Το 2012 παρατηρείται ανανέωση των χώρων υλοποίησης με την προσθήκη πέντε νέων χώρων στους οποίους πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις, ενώ τα έτη 2011 και 2015 χρησιμοποιήθηκαν οι περισσότεροι διαφορετικοί χώροι υλοποίησης (13 διαφορετικοί χώροι).

Ο σύγχρονος μουσικός θεσμός

Η ανάπτυξη του πολιτισμού στη Βέροια ήταν κάτι που απασχολούσε την πόλη και τους κατοίκους από το παρελθόν. Πρώτες μαρτυρίες για τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, στη νεότερη ιστορία της πόλης, λαμβάνονται από τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα⁴, ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 1890 γίνεται λόγος για πρώτη φορά για την κατασκευή του «μεγάλου των μουσών» στην πόλη με σκοπό την προαγωγή του πολιτισμού σε αυτήν, ως μέσου για την περαιτέρω ηθική και πνευματική καλλιέργεια

των κατοίκων της⁵.

Μετά την απελευθέρωσή της, ακόμα και στις πιο δύσκολες περιόδους, η πόλη συνέχισε να καλλιεργεί και να αναπτύσσει τον πολιτισμό της. Θεατρικές παραστάσεις, μουσικογυμναστικά και λοιπά σωματεία, μουσικά συγκροτήματα, διοργάνωση γιορτών ήταν μερικά από τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση. Ιδιαίτερα έχουν μείνει ανεξίτηλες στη μνήμη της πόλης οι γιορτές παραγωγής (Φεστιβάλ Παραγωγής του Τ.Ο.Β.), στα τέλη της δεκαετίας του '50, τα «Βικέλεια», στα τέλη της δεκαετίας του '60, αργότερα τα «Ημαθιώτικα» κ.α.

Σήμερα, το μουσικό φεστιβάλ «Βέροια Εύηχη πόλη», προσαρμοσμένο στα όσα ορίζουν οι σημερινές τάσεις διοργάνωσης ανάλογων εκδηλώσεων, αποτελεί τον σύγχρονο μουσικό θεσμό της πόλης μας.

5 Βλ. Παύλος Πυρινός, *Βεροιώτικα Σημειώματα*, Βέροια, 2009, Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας, *Μητροπολίτης Κοσμάς Ευμορφόπουλος (1860-1901)*, Βέροια, 2014, , Αθανάσιος Γ. Βουδούρης, «Η ένωση των Εκκλησιών», *Μιλάμε για τη Βέροια του 20ου αιώνα*, Βέροια, 2012, .

4 Βλ. Αναστάσιος Χριστοδούλου, *Ιστορία της Βέροιας*, 94 κ.ε.

Ορχηστρικά Σχήματα

Φιλαρμονική Κ.Ε.Π.Α.
Ορχήστρα εγχόρδων Τ.Μ.Ε. ΠΑ.ΜΑΚ.
Συμφωνική ορχήστρα Δ. Θεσσαλονίκης
Συμφωνική ορχήστρα Δήμου Καλαμαριάς
Φιλαρμονική «Θιναλίων» Κέρκυρας
Φιλαρμονική «Καποδίστριας» Κέρκυρας
Φιλαρμονική Κοζάνης
Bandina Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας

Μουσικά Σύνολα

One night stand
Castrac
Aroma Caribe
Συγκρότημα Παραδοσιακής Μουσικής Τ.Μ.Ε. ΠΑ.ΜΑΚ.
Συγκρότημα Jazz Τ.Μ.Ε. ΠΑ.ΜΑΚ.
Μουσικοθεατρική ομάδα Τ.Μ.Ε. ΠΑ.ΜΑΚ.
Κουαρτέτο Σαξοφώνων Τ.Μ.Ε. ΠΑ.ΜΑΚ.
Σύνολο Κρουστών Τ.Μ.Ε. ΠΑ.ΜΑΚ.
Ηλιοδρόμιο Τ.Μ.Ε. ΠΑ.ΜΑΚ.
Θ. Βεροιώτης και λοιποί ντόπιοι καλλιτέχνες
Θωμάς Κοροβίνης
Οδείο Φίλιππος
Δημοτικό Οδείο Κ.Ε.Π.Α.
Τρίφωνο
Μουσική φανφάρα
Veri Artisti
Σοφία Παπάρογλου
Σύλλογος Κρητών Θεσσαλονίκης «Τ' αγρίμι»
Άχι Βάχι
Ara Dinkjian
Εμείς οι άλλοι
Baildsa
Καμεράτα - Ορχήστρα φίλων της Μουσικής
Τμήμα Λαογραφίας Κ.Ε.Π.Α.
Μαρίνα Μανωλάκου κ.τ.λ.
Μελωδία
Χρήστος Σαρκατζής κ.τ.λ.

Λωξάντρα
Aroma Mediterraneo
Ramon Soto
Πλανόδιοι Μουσικοί
Τμήμα Μουσικής Προπαιδείας Κ.Ε.Π.Α.
Τμήμα Φλάουτου
Duo Ακορντεόν
Bahar Ensemble
Δημήτρης Νικολούδης
Αγάθωνας
Μαριώ
Σοφία Μαυρογενίδου - Γεράσιμος Χοπδάς
ΝΕΔΑ
Compania Flamenco
Martha Moreleon - Alejandro Diaz
Circo Cachivache
Τσέλο και Πιάνο
Concerto Quartet
Ekmek The Band
Flamenco με ψυχή
Τιμής Ένεκεν
Ρα2φωνο
Transcription Ensemble
Art Guitaristas
Αλλιώτικη Κομπανία
Κρουστόφωνο

Χορωδίες

Κερκυραϊκή Ένωση
Χορωδία Ενηλίκων Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας
Χορωδία Ωδείου Δημητρίου
Χορωδία Συλλόγου Προμηθέα

Σχήματα καλλιτεχνών (Συναυλίες)

Νίκος Πορτοκάλογλου - Μανώλης Φάμελλος
και Νίκος Ζιγώγας
Γιάννης Αγγέλακας
Χρήστος Νικολόπουλος

Dundee - Ελένη Πέτα
Φοίβος Δεληβοριάς
Γιάννης Χαρούλης
Ελευθερία Αρβανιτάκη
Ελένη Τσαλιγοπούλου - Μελίνα Κανά
Μανώλης Μπισιάς - Φωτεινή Βελεσιώτου
Ευσανθία Ρεμπούτσικα
Νίκος Ξυδάκης - Λουδοβίκος των Ανωγείων

Χώροι Εκδηλώσεων**Δημοτικοί**

Αλιάκμονας
Αρχοντικό Σαράφογλου
Δρόμοι της πόλης
Εβραϊκή Συνοικία
Εμπορικό Κέντρο
Θέατρο Άλσους «Μελίνα Μερκούρη»
Κυριώτισσα
Πάρκο Αγίων Αναργύρων
Πλατεία Αγίας Παρασκευής (Καλλιθέα)
Πλατεία Δημαρχείου
Πλατεία Ελνός
Πλατεία Προλογίου

Μουσεία

Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας
Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας
Εκκλησία του Χριστού
Μουσείο Αιγών (Βεργίνα)

Δημοτικά διαμερίσματα

Άγιος Γεώργιος
Βεργίνα (Πλατανάκια)
Μακροχώρι
Πατρίδα
Ριζώματα

Για την ευκολότερη κατηγοριοποίηση των εκδηλώσεων οι όροι «Ορχήστρα», «Μουσικό Συγκρότημα» και «Συναυλία» χρησιμοποιήθηκαν με τις παρακάτω σημασίες:

Ορχήστρα: Μουσικό σύνολο στο οποίο συμμετέχουν πάνω από δέκα μουσικοί.

Μουσικό Σύνολο: Ομάδα μουσικών στην οποία συμμετέχουν λιγότεροι από δέκα μουσικοί.

Συναυλία: Μουσική εκδήλωση μεγάλων ελλήνων καλλιτεχνών σε ανοιχτό χώρο αναψυχής, όπως άλσος Αλιάκμονα, θέατρο άλσους «Μελίνα Μερκούρη» κ.α.

Οικονομία Παιδεία και Μουσική Παιδεία στην Ελλάδα της κρίσης:

πώς αυτά αποτυπώνονται στον ξένο Τύπο, επιστημονικό, έντυπο και ηλεκτρονικό

Effects of Greek economic crisis on health are real

BMJ 2012; 345 doi: <http://dx.doi.org/10.1136/bmj.e8602> (Published 21 December 2012) Cite this as: BMJ 2012;345:e8602

Η επίδραση που έχει η επιδεινούμενη οικονομία της χώρας σε κάθε πλευρά της ζωής υπήρξε καθοριστική και για το λόγο αυτό η Ελλάδα αποτέλεσε το αντικείμενο του ενδιαφέροντος δημοσιογράφων, ερευνητών και συγγραφέων που κατέγραψαν και μελέτησαν τα πρόσωπα, τις πολιτικές και τους αριθμούς που τα περιέγραφαν, όπως και πολλών ακαδημαϊκών που αφιέρωσαν στην Ελλάδα άρθρα, βιβλία και διατριβές. Το γεγονός πως η χώρα βρίσκεται ακόμα στη δίνη της κρίσης ευθύνεται για το γεγονός πως τα βιβλία είναι λίγα, καθώς είναι πολύ νωρίς για να αποτιμηθεί η οικονομική, κοινωνική και πολιτική περιπέτεια που την ταλανίζει. Αντιθέτως, τα άρθρα που αφορούν στο ελληνικό ζήτημα και δημοσιεύονται σε επιστημονικά περιοδικά, εξειδικευμένες ιστοσελίδες, εφημερίδες και περιοδικά είναι πάρα πολλά.

Το πλαίσιο στο οποίο κάθε συγγραφέας αναπτύσσει τον προβληματισμό του επηρεάζεται από την θέση του, θέση πολιτική, φιλοσοφική, ακόμα και θρησκευτική (Keister, 2008; Zou, 1998). Στην ελληνική περίπτωση, γίνεται φανερό πως οικονομολόγοι, δημοσιογράφοι και συγγραφείς που την παρατήρησαν και την μελέτησαν ανήκουν σε δύο βασικές σχολές σκέψης, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τις αιτίες της κρίσης: η πρώτη θεωρεί πως η δημοσιονομική κατάσταση της χώρας είναι απλώς μια γραμμική συνέπεια της διαφθοράς του πολιτικού συστήματος και ενός σπάταλου κράτους πρόνοιας, ενώ η δεύτερη υποστηρίζει πως το πολιτικό σύστημα επί δεκαετίες σκόπιμα εφάρμοσε συγκεκριμένες πολιτικές οι οποίες καταχρέωσαν τη χώρα, με σκοπό να την καταστήσουν όμηρο των αγορών και να ελαχιστοποιήσουν τις δυνατότητές της για ανεξάρτητη πολιτική πορεία στο μέλλον. Ο Μάνος Μασαγγάνης γράφει στο *Journal of European Social Policy* το 2011 πως πίσω από ένα προσωπείο κατανάλωσης, ενισχυμένο από φθηνά δάνεια, βρίσκεται μια εντελώς μη ανταγωνιστική οικονομία (σελ. 2). Από την άλλη μεριά, σε μια συνέντευξή του στην αγγλική εφημερίδα Guardian,

ο κάτοχος του βραβείου Nobel για την οικονομία Paul Krugman, ενοχοποιεί το ιδεολόγημα των οικονομολόγων που υποστηρίζουν πως η λιτότητα

Greek economic crisis: not a tragedy for health

BMJ 2012; 345 doi: <http://dx.doi.org/10.1136/bmj.e7988> (Published 27 November 2012) Cite this as: BMJ 2012;345:e7988

Greek tragedy for education opportunities

By Matt Pickles

μπορεί να φέρει ανάπτυξη (Alesina κ.α., 2014) και υποστηρίζει πως η Ελλάδα ήταν η καταστροφή που οι υπέρμαχοι της λιτότητας αναζητούσαν και πως η καθαρή αλήθεια είναι

ότι σ' αυτήν τη χώρα πραγματοποιήθηκε ένα πείραμα και ο λαός της θυσιάστηκε ανελέητα. (The Guardian, 2015). Ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρήση του όρου 'austerians' [από την αγγλική λέξη austerity (λιτότητα)] που πραγματικά αποδίδει στην λιτότητα τον ρόλο βασικού ιδεολογικού αιτίου και όχι αιτιατού για την Οικονομία και την ανάλυσή της. Ασχέτως της θέσης του εκάστοτε συγγραφέα, τα γεγονότα, όσο και οι αναλυτές συμφωνούν στο ότι οι συνθήκες της ζωής έχουν επιδεινωθεί σε βαθμό που οι βασικές ανάγκες που τα άτομα αναμένουν/απαιτούν από το Κράτος να καλύψει (ελάχιστο εισόδημα, Υγεία, Παιδεία) δεν καλύπτονται πια μετατρέποντας την κρίση και σε ανθρωπιστική. Ο Ματσαγγάνης γράφει στο προαναφερθέν άρθρο από το 2011 πως ο περιορισμός των ελλειμμάτων, με ταυτόχρονη προστασία των πιο αδύνατων είναι –στην καλύτερη περίπτωση– μια δύσκολη διαδικασία. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο τρόπος που η κυβέρνηση απασχολήθηκε με τις επιπτώσεις των μέτρων λιτότητας που επέβαλε, μπορεί να χαρακτηριστεί ως τουλάχιστον διστακτική (σελ. 6). Με άλλα λόγια τα κατώτερα και κατώτατα κοινωνικά στρώματα έχουν υποφέρει από το σοκ της κρίσης και έχουν μείνει απροστάτευτα από τα αποτελέσματα της κρίσης. Ο οικονομολόγος Γιάννης Βαρουφάκης σε μια συνέντευξή του στο ABC Radio National (2013) απάντησε σε σχετική ερώτηση πως: Αναξιοπρέπεια, οργή, παραίτηση, κατάθλιψη, παραδειγματική αλληλεγγύη, απειλητική μι-σανθρωπία, ρατσισμός, ανιδιοτέλεια, πόνος, αγκαλλίαση όταν ακούνε ένα όμορφο κομμάτι μουσικής – αυτό είναι το μείγμα των αντιφατικών συναισθημάτων που είναι συνεχώς και χαοτικά παρόντα. Αυτό που είναι βέβαιο είναι πως δε μπορείς να συναντήσεις κανέναν, στο δρόμο, σ' ένα μπαρ, σε μια δεξίωση, στη δουλειά, χωρίς να γυρίσει αμέσως η συζήτηση στην δυσχερή μας κατάσταση (έχει τη σημασία του πως η σχετική λέξη Predicament στο αγγλικό κείμενο γράφεται

με κεφαλαίο αρχικό γράμμα). Η δυσχερής κατάσταση για την οποία μιλά ο Βαρουφάκης κάλυψε όλες τις πλευρές της ζωής, αν και μόνο η υγεία έχει απασχολήσει επισταμένα τους ερευνητές. Όσο κι αν οι αιτίες της κρίσης είναι αντικείμενο συζήτησης ανάμεσά τους, υπάρχει μια ομοφωνία σε ό,τι αφορά στις επιπτώσεις της στις υπηρεσίες υγείας που απολαμβάνουν οι άνθρωποι. Ιδιαίτερα ο τομέας της ψυχικής υγείας έγινε αφορμή για εκτεταμένη μελέτη και έρευνα από πολλούς μελετητές [Karanikolos κ.α. (2013), Kentikelenis & Papanikolas (2011)]. Τα ευρήματά τους ήταν απογοητευτικά. Σε άρθρο τους του 2013 οι Οικονομολογοί κ.α. αναφέρουν πως –σύμφωνα με το ελληνικό Υπουργείο Υγείας– ο ετήσιος δείκτης αυτοκτονιών έχει αυξηθεί κατά 40%. Ο καθηγητής Λυκούργος Λιαρόπουλος σε άρθρο του στο British Medical Journal (2012) όπου αμφισβήτησε την σοβαρή επιδείνωση των υπηρεσιών υγείας που προσφέρονται στους Έλληνες ήταν μια μεμονωμένη περίπτωση, η οποία, μάλιστα, δεν έγινε καθόλου καλά δεκτή από την ακαδημαϊκή κοινότητα: ελάχιστες μέρες αργότερα στο ίδιο έντυπο έλαβε απάντηση από ομάδα επιστημόνων (Stuckler κ.α., 2012) οι οποίοι υπογράμμισαν το γεγονός πως ο Λιαρόπουλος υπήρξε εκ των συμβούλων της Τρόικας, άρα η στάση του ήταν μεροληπτική.

Το γεγονός πως η ανθρωπιστική κρίση στην Ελλάδα έφτασε τόσο βαθιά, άφησε ελάχιστο

Public Serv
Internationa
Internationa
Internationa
國際公務勞連

χώρο για να έλθουν στο (παγκόσμιο) φως άλλα κομμάτια της ζωής. Η εκπαίδευση, πόσω μάλλον η μουσική εκπαίδευση ήταν από τους τομείς που ελάχιστα ως καθόλου γνωστοποιήθηκαν εκτός της χώρας. Σύμφωνα με τον Οργανισμό για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ) υπάρχει μια σοβαρή αντίφαση στην αντιμετώπιση της Παιδείας στην χώρα: τα μέτρα λιτότητας παγώνουν ή κόβουν τους μισθούς των εκπαιδευτικών και μειώνουν τους πόρους που τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί χρειάζονται για να επιβιώσουν, ενώ η ανάγκη της κοινωνίας για γνώσεις και δεξιότητες δεν γνωρίζει καμία κάμψη. Στην πραγματικότητα, σύμφωνα με την μελέτη PISA 2012 οι χώρες που έχουν τις καλύτερες επιδόσεις στην Παιδεία τους είναι αυτές που πληρώνουν καλύτερα τους εκπαιδευτικούς τους (OECD, 2013).

Σε αντίθεση με τα επιχειρήματα του ΟΟΣΑ, η πραγματικότητα στην Ελλάδα είναι απολύτως διαφορετική: το συνολικό ποσό που επένδυσε το Κράτος στην Παιδεία μειώθηκε κατά 45%, πάνω από 1000 σχολεία έκλεισαν από το 2011 με αποτέλεσμα οι μαθητές να αναγκάζονται να μετακινούνται καθημερινά για να φοιτήσουν σε σχολεία αρκετά μακριά από τον τόπο κατοικίας τους, μέσα σε υπεράριθμες τάξεις, όπως η Αμερικανίδα ακτιβίστρια και δημοσιογράφος Courtney Rose-Dantus γράφει για τον ιστότοπο Public Services International (psi-can-greece.org). Επίσης τα Πανεπιστήμια υπέστησαν σοβαρό οικονομικό στραγγαλισμό από τις περικοπές. Η επίσημη ιστοσελίδα του ICEF Monitor (άλλου διεθνούς οργανισμού απασχολούμενου αποκλειστικά με εκπαιδευτικά ζητήματα) παραθέτει ένα ρεπορτάζ της Deutsche Welle (icef.com, 2014) όπου αναφέρεται δήλωση του Σκέου Παπαϊωάννου, πρώην πρύτανη του Πανεπιστημίου της Κρήτης πως

μέσα στο 2011, η ετήσια δαπάνη για το Πανεπιστήμιο της Κρήτης ήταν 17,5 εκ. ευρώ (22,1 εκ. δολάρια). Το 2012, το ποσό έπεσε κατά 75% και τα επόμενα χρόνια κατά 15% ακόμα. Στα επόμενα χρόνια περιμένουμε νέα περικοπή 23%.

Η λιτότητα και η ύφεση έχουν αυξήσει την ανεργία σε πρωτοφανή ποσοστά, γεγονός που έχει οδηγήσει τεράστιο αριθμό νέων επιστημόνων στη μετανάστευση (Labrianidis, 2013). Αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί τραγωδία λέει ο Αλέξανδρος Στρατής στον ιστότοπο Intelligence Unit της Βρετανικής εταιρίας που

ειδικεύεται στην σπουδαστική κινητικότητα Quacquarelli Symonds (2014) οι Έλληνες φοιτητές, παρά την υποχρηματοδότηση των ιδρυμάτων είναι γενικώς σκληρά εργαζόμενοι, και τρέφουν βαθύ σεβασμό προς την Εκπαίδευση, ενώ έρχονται με καλές βάσεις από την ελληνική δευτεροβάθμια παιδεία.

Η μουσική κοινότητα έχει αντιμετωπίσει σκληρές συνθήκες στο παρελθόν και έχει αναρωτηθεί για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να ακροβατήσει ανάμεσά τους μέχρι την υπέρβασή τους, όπως και για τους τρόπους με τους οποίους θα προσαρμοζόταν στις όποιες νέες συνθήκες. Ήδη από το 1934 ο Leonid Sabaneev (Ρώσος μουσικολόγος και συνθέτης) έγραψε στους *Musical Times* σχετικά με την κρίση που έκανε τους μουσικούς να υποφέρουν εκείνα τα χρόνια. Τα λόγια του ήταν: Όταν οι μουσικοί παραπονούνται στις μέρες μας για την κρίση και την υλική ανέχεια που υφίστανται, θα έπρεπε να θυμούνται πως όλα αυτά, αν ιδωθούν υπό το πρίσμα της γνώσης που έχουμε από το παρελθόν, δεν είναι καινούρια. Η μουσική πάντοτε υπέφερε από οικονομικά δεινά, και η Ιστορία μας διδάσκει πως μουσικοί, ακόμα και από τους σπουδαιότερους, έζησαν αξιολύπητες ζωές, μισοπεθαμένοι από την πείνα. Οι ζωές του Mozart και του Schubert είναι τέτοια παραδείγματα. Ο μουσικός ήταν πάντα εξαρτημένος από τον 'καταναλωτή' του κόπου του, και

INTELLIGENCE

έπρεπε να ανεχθεί την αγένεια και συχνά την ταπείνωση. (σελ. 1076).

Βεβαίως ο Sabaneev αναφερόταν σε μια κρίση που οφειλόταν στην εκτεταμένη διαθεσιμότητα του τεράστιου αριθμού μουσικών 'προϊόντων' ο οποίος οδήγησε στην ελαχιστοποίηση της τιμής τους, όπως επίσης και στην εμφάνιση νέων συσκευών, όπως το γραμμόφωνο που (όπως ο ίδιος πίστευε) θα έκαναν σύντομα τα μαθήματα μουσικής περιττά. Σε όλο το άρθρο του αναφέρει την γενική οικονομική κατάσταση της εποχής μόνο μία φορά στην εναρκτήρια πρότασή του, ενώ καμιά περαιτέρω αναφορά δεν γίνεται στη σχέση της Οικονομίας με το χαμηλό εισόδημα των μουσικών της εποχής. Μιλάει για τον Mozart και τον Schubert απλώς για να στηρίξει το επιχειρημά του πως οι μουσικοί πάντα περνούσαν δύσκολες στιγμές. Αρκετά παρόμοια ο μουσικολόγος και μουσικοκριτικός Γιώργος Λεωτσάκος σε συνέντευξή του στο περιοδικό της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών *Πολύτονον* μιλά για το πώς η ελληνική μουσική επιβίωσε των πιο δύσκολων στιγμών της Ιστορίας της χώρας (αν και η συνέντευξη προηγείται της ελληνικής οικονομικής κρίσης), όπως είναι εθνικές τραγωδίες όπως η μικρασιατική καταστροφή, δικτατορίες κλπ (www.eem.org.gr/polytonon, 2010).

Οι μουσικοί ζουν διδάσκοντας και ερμηνεύοντας. Όταν οι οικονομικές συνθήκες στερούν τους ανθρώπους από τα μέσα που θα επένδυαν στην εκπαίδευση των παιδιών τους, όπως και στην ψυχαγωγία τους, η ίδια η καρδιά της επιβίωσής τους τίθεται εν αμφιβόλω. Οι αριθμοί είναι, ακόμα μια φορά, απογοητευτικοί: η χρηματοδότηση του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης (του μοναδικού Κρατικού Ωδείου στη χώρα) μειώθηκε κατά 60% ανάμεσα στο 2008 και το 2011 (Kathimerini.gr, 2011), όπως γράφει η Γιώτα Μυρτσιώτη στην εφημερίδα *Καθημερινή* στις 18.05.2011. Η Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, από την άλλη μεριά, επιβεβαιώνει με στοιχεία που αναρτά, πως τα ιδιωτικά αναγνωρισμένα Ωδεία που λειτουργούσαν στην Ελλάδα την σχολική χρονιά 2007-08 ήταν 704, ενώ μέχρι το 2012-13 είχαν απομείνει 513 (-27,13 %). Από την ίδια πηγή πληροφορούμαστε πως ο αριθμός των επαγγελματιών που εργάζονταν στα ελληνικά Ωδεία μέσα στην ίδια περίοδο μειώθηκε από 10.737 σε 6.533 (-39,15%) (www.statistics.gr).

Η κατάσταση στον χώρο μας πριν το 2009 δεν διέφερε από αυτήν που ίσχυε σε άλλες χώρες με παρόμοια κοινωνική διάταξη την ίδια περίοδο: οι δάσκαλοι δίδασκαν, οι ερμηνευτές ερμηνεύαν, οι ερευνητές ολοκλήρωναν έρευνες (Chrysostomou, 2004; Μπαλτζής, 2002), Πανεπιστήμια και οργανώσεις οργάνωναν συνέδρια. Είναι, όμως, ανεξήγητο για μένα πώς αυτή η 'business as usual' στάση συνεχίζεται αδιατάρακτη στον χώρο της μουσικής κοινότητας παρά τον οδοστρωτήρα που πέρασε πάνω από το εισόδημά μας, τον κύκλο εργασιών μας, τη σχέση μας με την κοινωνία, εν τέλει πάνω από τη ζωή μας: η ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα από 2010 δεν επέδειξε κανένα ενδιαφέρον για τις οικονομικές παραμέτρους της μουσικής εκπαίδευσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η δίγλωσση *Επιστημονική έκδοση για την Μουσική, την Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό* (*Hellenic Journal for Music, Education and Culture*) στην οποία δεν βρέθηκε ούτε ένα άρθρο πάνω στην τρέχουσα οικονομική κατάσταση και τον τρόπο που αυτή συνδέεται με την μουσική παιδεία. Μια έρευνα στο Διαδίκτυο, δε, απέφερε απογοητευτικά αποτελέσματα. Ενδιαφέρουσα εξαίρεση αποτελεί ο αναφορά των Ζαμπέτα και Κολοφούση (2014) που αναφέρει πως η κρίση, παράλληλα με τις διαλυτικές συνέπειές της, μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων συλλογικοτήτων αλληλεγγύης, χώρων δράσης κάποιων υβριδικών κοινωνικών πρακτικών, εννοώντας την 'σκιάδη εκπαίδευση' [shadow education: το σύνολο των εκπαιδευτικών πρακτικών που λειτουργούν παράλληλα με το σχολείο, ιδιαίτερα μαθήματα, φροντιστήρια κλπ (unesco)] η οποία

δρα σε εθελοντική/ανιδιοτελή βάση, όπως το Κοινωνικό Ωδείο που λειτουργεί στην αθηναϊκή συνοικία του Βύρωνα (http://koινωνikowdeio.blogspot.gr/p/blog-page_25.html). Οι δάσκαλοι στο κοινωνικό Ωδείο δεν πληρώνονται για τα μαθήματα που παραδίδουν, αλλά ορίζουν την αποστολή τους μέσα από την παρακάτω ιδρυτική διακήρυξη:

Το Κοινωνικό Ωδείο είναι οι άνθρωποι

Είμαστε εθελοντές, καθηγητές μουσικής και όχι μόνο. Μια ομάδα πολιτών που μοιράζεται την αγάπη για τη μουσική και την αλληλεγγύη για τον συνάνθρωπο. Αποφασίσαμε να ενώσουμε τις δυνάμεις μας για έναν κοινό στόχο. Να μεταδώσουμε αφιλοκερδώς την τέχνη μας σε όσους δεν έχουν τα χρήματα να την σπουδάσουν. Να αποδείξουμε ότι δε μας λυγίζει η κρίση, ότι η ανθρώπινη αξία δεν μετριέται σε κανένα νόμισμα. Να επαναφέρουμε στο επίκεντρο την επιθυμία για μάθηση και την προσφορά. Το Κοινωνικό Ωδείο, λοιπόν, είναι οι άνθρωποι του και θα λειτουργήσει με άξονα την συνεργασία και την συλλογική ευθύνη. Οι αποφάσεις μας είναι το αποτέλεσμα γενικών συνελεύσεων στις οποίες δεν συμμετέχουν μόνο οι καθηγητές αλλά και οι μαθητές ή οι γονείς τους ως ισάξιοι φορείς του μηνύματος του Κοινωνικού Ωδείου, αρωγοί στην προσπάθειά του.

Το Κοινωνικό Ωδείο είναι η μουσική.

Στην Ελλάδα η μουσική παιδεία ήταν ανέκαθεν προνόμιο όσων μπορούσαν να υποστηρίξουν πολυδάπανες ωδειακές σπουδές. Η κρατική μέριμνα για την διδασκαλία της μουσικής είναι μηδαμινή και υπό τις παρούσες συνθήκες φαίνεται αμφίβολο, εάν δεν τις υπερασπιστούμε, ότι θα διατηρηθούν έστω οι ελάχιστες δομές που υπάρχουν. Μέσω του Κοινωνικού Ωδείου θέλουμε να κρατήσουμε ζωντανή την μουσική παιδεία. Αυτό δε σημαίνει όμως ότι υπαναχωρούμε από το πάγιο και διακαές αίτημα μας για δημόσια, δωρεάν, ποιοτική παιδεία για όλους. Με ίσες ευκαιρίες για κάθε μαθητή, με ερεθίσματα προς κάθε κατεύθυνση, συμπεριλαμβανομένης της μουσικής. Είναι η άρνηση του κράτους να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει απέναντι στους πολίτες που μας σπρώχνει στην ανάγκη της ίδρυσης του Κοινωνικού Ωδείου. Ωστόσο, δεν ανταγωνιζόμαστε τα Ωδεία. Υπήρξαμε μαθητές τους, είμαστε κατά πλειοψηφία καθηγητές, σεβόμαστε το έργο τους. Το Κοινωνικό Ωδείο επιδιώκει να παράσχει την ευκαιρία σε όσους έχουν τα λιγότερα μέσα και την μεγαλύτερη ανάγκη, να δημιουργήσει μια διέξοδο μέσα από τη μουσική. Η αποτελεσματικότερη αντίσταση στην θλιβερή καθημερινότητα είναι η ανύψωση του πνεύματος, η καλλιέργεια και η γνώση. Μπορούμε και οφείλουμε σε αυτή τη σκοτεινή συγκυρία να γίνουμε η νότα που θα μας ταξιδέψει στα όνειρά μας.

Οι μουσικοί στην Ελλάδα ζουν μέσα σε ένα αφιλόξενο περιβάλλον αυτές τις μέρες. Αυτό είναι ένα άχθος που δεν αξίζουν, καθώς η χώρα έχει πλουτίσει την παγκόσμια κουλτούρα με πληθώρα σημαντικών καλλιτεχνών (Secretariat General of Information and Communication), πολύ περισσότερων απ' όσο αναλογεί σε μια χώρα που είναι ανεξάρτητη επί λιγότερα από 200 χρόνια και δεν υπήρξε ποτέ πλούσια. Το πώς θα ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες μένει να αποδειχθεί. Γεγονός, πάντως, είναι πως όσο η οικονομική κατάσταση δεν βελτιώνεται, εκτός από τον οικονομικό στραγγαλισμό των μουσικών ιδρυμάτων (ωδείων, ορχηστρών, πανεπιστημίων κλπ) που καθημερινά πλησιάζει ένα βήμα, το πθικό των ανθρώπων θα πέφτει, βουλιάζοντάς τους στην απελπισία, και κάνοντάς τους να κυνηγούν τα απολύτως απαραίτητα, στερώντας έτσι τους εαυτούς και τις οικογένειές τους από την αναντικατάστατη χαρά της επαφής με την Τέχνη.

“
Greece was the disaster
austerians were looking
for
”

ΝΙΚΟΣ
ΚΑΛΛΑΡΑΣ

Ο κινηματογράφος είναι
μια Ιθάκη.
Πέρα από τον προορισμό
μετράει το ταξίδι.

Νέος στην ηλικία, με διακρίσεις ήδη στο ενεργητικό του, με πάθος και όραμα για τον κινηματογράφο, ο Βεροιώτης σκηνοθέτης μιλά στη faretra.info για το ξεκίνημα και την πορεία του μέσα στο χώρο, αλλά και για το πρόσωπο και το μέλλον του ελληνικού κινηματογράφου.

Συνέντευξη
ΝΤΕ
υξη

ΣΤΗ
ΔΗΜΗΤΡΑ
ΣΜΥΡΝΗ

Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα www.faretra.info στις 27 Σεπτεμβρίου 2015

Δεν είναι συνηθισμένο να επιλέγει κανείς το επάγγελμα του σκηνοθέτη σε μια επαρχιακή πόλη Πώς και τότε ξεκίνησε η επιθυμία της ενασχόλησης με το χώρο;

Όσο κι αν φαίνεται παράξενο, η επιθυμία γεννήθηκε, όταν ήμουν πολύ μικρός. Στα 14 μου γνώρισα τον σκηνοθέτη Πάνο Γλυκοφρύδη, από μια συγκυρία. Μάθαινα κιθάρα στο Δημοτικό Ωδείο και ο δάσκαλός μου στη Στέγη μου είπε πως αν δεν κόψω τα νύχια μου από το αριστερό χέρι, δε θα με ξαναδεχτεί στο μάθημα. Έτσι, ανέβηκα στον τέταρτο όροφο, χτύπησα την πόρτα του Καλλιτεχνικού Διευθυντή, βρήκα τον Γλυκοφρύδη και τον ρώτησα αν έχει... νυχοκόπτη! Νυχοκόπτη δεν είχε μου είπε, αλλά θα μπορούσαμε, αν ήθελα, να μιλήσουμε για κινηματογράφο και θέατρο. Τελικά δεν πήγα στο μάθημα, γνωρίστηκα με τον Γλυκοφρύδη, και από τότε, κάθε Σάββατο ήμουν εκεί και μιλούσαμε

για σινεμά. Αργότερα παρακολουθούσα και τις πρόβες των έργων που ετοίμαζε για το ΔΗΠΕΘΕ της Βέροιας. Ήταν «Το παιχνίδι της μοναξιάς» με τη Γιώτα Φέστα και το Χάρη Σώζο. Βλέποντας ένα σκηνοθέτη – και ήταν καλός σκηνοθέτης ο Γλυκοφρύδης - να κτίζει μια παράσταση από την αρχή μέχρι την πρεμιέρα, εδραιώθηκε μέσα μου η επιθυμία να ασχοληθώ με τη σκηνοθεσία. Βέβαια, μου άρεσε πάντα ο κινηματογράφος και το θέατρο, από παιδί. Είναι κάτι στο οποίο με ενθάρρυναν και οι γονείς μου. Θυμάμαι την πρώτη αφίσα που μου έφερε ο πατέρας μου από το ΣΤΑΡ. “Απώλειες πολέμου” του Brian de Palma. Αναπτύσσοντας μια σχέση φιλίας με τους ανθρώπους του ΣΤΑΡ και του ΠΑΛΑΣ, είχα την τύχη να πιάσω τα πρώτα καρέ από φιλμ, να καταλάβω πώς δουλεύει μια μηχανή προβολής και το βασικότερο, να δω πολλές φορές κάποιες εξαιρετικές ταινίες.

στο θέατρο και σε τηλεοπτικές σειρές. Σκεφτήκατε ποτέ να στραφείτε μόνιμα στο θέατρο ή στην τηλεόραση;

Αυτήν την εποχή που το συζητάμε, μου έχει γίνει μια πολύ καλή πρόταση. Μιλώ για θεατρική δουλειά. Είναι μια παράσταση που το θέμα της με αφορά και είναι επίκαιρο. Το υλικό του κειμένου βασίζεται σε ένα βιβλίο που με «τράβηξε» από την πρώτη στιγμή που το διάβασα. Είναι μια καλή αφορμή να συνεργαστώ και με κάποιους ανθρώπους που εκτιμώ και δεν μας δόθηκε η ευκαιρία να δουλέψουμε μαζί. Είμαστε λοιπόν σε μια φάση που κάνουμε κάποιες αρχικές επαφές και σχεδιάζουμε πώς θα το υλοποιήσουμε παραγωγικά. Τώρα, σε σχέση με την τηλεόραση. Έχοντας κάνει ταινίες για την ΕΡΤ, είμαι πάντα ανοιχτός στο να κάνω κάτι για την Δημόσια Τηλεόραση. Και είμαι πολύ χαρούμενος, που ξανάνοιξε σαν ΕΡΤ. Η αλήθεια πάντως είναι πως πιο κοντά σε μένα είναι ο κινηματογράφος.

Μένετε λοιπόν στον κινηματογράφο. Η εμπειρία πλάι σε σκηνοθέτες καταξιωμένους πόσο σας πλούτισε και ποιος σας επηρέασε περισσότερο;

Είχα την τύχη να δουλέψω με σκηνοθέτες που ήταν εξαιρετικά απλόχεροι. Σίγουρα ο Παναγιωτόπουλος με επηρέασε στο κομμάτι της φωτογραφίας και στο καδράρισμα. Γιατί, κακά τα ψέματα, η δουλειά του σκηνοθέτη μοιάζει πολύ με του ζωγράφου. Ζωγραφίζουμε με το φως. Από τον Αναγνωστόπουλο πήρα το ότι κάνουμε ταινίες για τους ανθρώπους και πρέπει να τους σεβόμαστε. Από τον Χούρσογλου, πήρα από την αγάπη με την οποία με περιέβαλε, πήρα τον τρόπο με τον οποίο δουλεύω με τους ηθοποιούς

Κάνατε κινηματογραφικές σπουδές στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, στην Αμερική. Πόσο μεγάλη η μεταξύ τους διαφορά;

Οι σπουδές στα αμερικάνικα πανεπιστήμια Wesleyan University και University of Virginia, εκτός από τη σχολή Σταυράκου, από την οποία αποφοίτησα εδώ, είναι διαδικτυακές σπουδές. Παρακολούθησα τα σεμινάρια για έξι μήνες, κάνοντας χρήση της διαδικτυακής επικοινωνίας. Δηλαδή, έπαιρνα μαγνητοσκοπημένες τις εισηγήσεις των καθηγητών, όπως και τα τεστ πολλαπλής επιλογής. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Πρώτα απ' όλα στον τρόπο με τον οποίο δομείται η εισήγηση του καθηγητή. Επίσης γίνεται εκτεταμένη χρήση οπτικοακουστικού υλικού, κάτι το οποίο πιστεύω θα ήταν βοηθητικό και στα σχολεία. Εδώ πρέπει να πω ότι τα συγκεκριμένα μαθήματα με βοήθησαν και στο κομμάτι της δικής μου διδασκαλίας, γιατί όπως ξέρετε, εδώ και κάποια χρόνια, διδάσκω κινηματογράφο. Καλούς δασκάλους είχα και στη Σχολή Σταυράκου. Ο Δημήτρης Βερνίκος και ο Νίκος Παναγιωτόπουλος, για παράδειγμα, με βοήθησαν εξαιρετικά στο κομμάτι του σεναρίου.

Ήσασταν στο ξεκίνημά σας βοηθός σκηνοθέτη στον κινηματογράφο αλλά και κάποιες φορές

μου και αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό. Από όλους πήρα και κάτι.

Γυρίζετε πια δικές σας ταινίες. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

Οι περισσότερες δυσκολίες σχετίζονται με το οικονομικό. Συνήθως προκύπτουν προβλήματα ρευστότητας. Εκεί είναι που χρειάζεται ένας σωστός σχεδιασμός από τον παραγωγό και μια ειλικρίνεια στην σχέση του με τον σκηνοθέτη. Αυτήν την εποχή είμαι τυχερός σ' αυτό το κομμάτι. Υπάρχει ταύτιση απόψεων με τον παραγωγό μου, τον Βασίλη Χρυσανθόπουλο και μια συνεργασία που βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό. Μου 'χει συμβεί όμως και το αντίθετο στο παρελθόν και ήταν μεγάλο πρόβλημα.

Ξεκινάτε με μικρού μήκους ταινίες και ντοκιμαντέρ, για να περάσετε στην τελευταία σας ταινία την «Ομερτά», που είναι μεγάλου μήκους ταινία και απ' ότι ξέρω δεν έχει ολοκληρωθεί. Οι δυσκολίες είναι ίδιες στις μικρές και στις μεγάλες ταινίες;

Είναι νωρίς ακόμα για να το πω, γιατί έχουμε μπροστά μας πολύ δρόμο για την «Ομερτά». Είναι μια απαιτητική ταινία και ουσιαστικά τώρα ξεκινάμε. Υπάρχουν σίγουρα διαφορές. Πρώτα απ' όλα μεγαλώνει η κλίμακα σε όλα τα επίπεδα: στην διάρκεια της ταινίας, στην προετοιμασία που απαιτείται, στο χρόνο των γυρισμάτων. Είναι πολύ περισσότεροι οι άνθρωποι που πλαισιώνουν την ταινία και μαζί με όλα αυτά μεγαλώνουν πολλές φορές και οι προσδοκίες για το τελικό αποτέλεσμα. Σίγουρα χρειάζεται διαφορετική διαχείριση, μεγαλύτερες αντοχές και περισσότερη υπομονή.

Από καλλιτεχνική άποψη ποιες διαφορές υπάρχουν στην μεγάλη και μικρή ταινία; Αυτές που υπάρχουν αντίστοιχα στο μυθιστόρημα και στο διήγημα της Λογοτεχνίας;

Στη μικρού μήκους ταινία πρέπει να συμπυκνώσεις. Είναι δύσκολο να ενσωματώσεις στο σενάριο υποπλοκές και πολλά πρόσωπα. Στο «Παιχνίδι για δυο», για παράδειγμα, αναγκάστηκα να πετάξω πέντε λεπτά από το υλικό που γυρίσαμε. Και ήταν καλογυρισμένες σκηνές με σωστές ερμηνείες. Ήταν όμως σκηνές που δεν χωρούσαν στην ιστορία και αντί να την αναδεικνύουν την αποδυνάμωναν. Ήταν κάτι που δεν φαινόταν όσο δουλεύαμε το σενάριο αλλά το είδαμε, όταν βάλαμε με τον μοντέρ τα πλάνα της

ταινίας σε σειρά. Κι ενώ έλεγα ότι δε θα ξακανακάνω το ίδιο λάθος, έκανα τη «Μαύρη Θύελλα», η οποία έχει τρία επίπεδα, παρόν - παρελθόν και όνειρο. Στη «Θύελλα» πέτυχε. Όμως συνήθως αυτός δεν είναι ο κανόνας και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι βασίζεται σε ένα εξαιρετικό διήγημα.

θα ήθελε να τα δει στο σινεμά. Μου αρέσει να δουλεύω σε κάτι που δεν είναι δικό μου και να του δίνω κάτι από μένα.

Και φτάνουμε στο σενάριο και στη σημασία του για μια ταινία. Διαλέγετε συνήθως λογοτεχνικά κείμενα, γιατί;

Μου αρέσει πολύ η Λογοτεχνία και ιδιαίτερα η γραφή του Δημήτρη Μίγγα, που, αν μπορούσα, θα ήθελα να γυρίσω σε ταινίες τα μισά του βιβλίου. Όχι μόνο το τελευταίο του, «Τα πλωτά νησιά», αλλά και το «Στα ψέματα παίζαμε», όπως και το «Σπάνια χιονίζει στα νησιά». Ξέρω πως είναι δύσκολο να γίνουν ταινίες τα βιβλία του αλλά, όπως κι ο Μίγγας, έχω μάθει να βάζω τον πήχη ψηλά. Όπως σας είπα προηγουμένως, δοκίμασα να γράψω πρωτότυπο σενάριο και είδα ότι ένα πολύ μεγάλο κομμάτι, με καλό υλικό, το πέταξα, γιατί το σενάριο είχε ξαστοχήσει. Επίσης, πιστεύω ότι έχουμε εξαιρετικούς Έλληνες συγγραφείς κι εγώ έχω μεγαλώσει με τα βιβλία του Κουμανταρέα, του Ραπτόπουλου, του Παπαγιώργη, του Μίγγα, με τον οποίο συνεργαστήκαμε και θέλουμε και οι δυο να ξαναδουλέψουμε. Επιπλέον, υπάρχει ένα κοινό που αγάπησε αυτά τα βιβλία και

Δεν είναι ριψοκίνδυνο; Αν αποτύχει η κινηματογραφική μεταφορά του βιβλίου;

Είπαμε, ο πήχης είναι ψηλά. Δεν με πειράζει να μην τα καταφέρω. Αυτό συμβαίνει σε όλους τους ανθρώπους που δοκιμάζουν διαφορετικούς δρόμους. Με πειράζει να μην το προσπαθήσω. Μου αρέσει να πειραματίζομαι με τα υλικά της δουλειάς μου και να το κάνω χωρίς δίχτυ ασφαλείας. Αν ήθελα να ζω με περισσότερη σιγουριά, θα επέλεγα μια άλλη δουλειά.

Γιατί αλήθεια εκφράζεστε με τόσο θαυμασμό για τον Δημήτρη Μίγγα; Τι βρήκατε στη γραφή του;

Ας ξεκινήσουμε από τον άνθρωπο. Είναι εξαιρετικός συζητητής. Είναι ο πρώτος που μου έμαθε να σέβομαι τον συνομιλητή μου και να προσπαθώ να είμαι κι εγώ καλός στη συζήτηση. Επίσης, ήταν φοβερά γενναϊόδωρος στον τρόπο που μου εμπιστεύτηκε το διήγημά του, τη «Μαύρη Θύελλα». Δεν είναι εύκολα πράγματα αυτά. Εδώ πρέπει να πω ότι όσο

δούλευα τη «Θύελλα», ο Μίγγας απογοητευόταν, γιατί έβλεπε ότι απομακρύνομαι από το κείμενο. Δε μου είπε όμως ποτέ τίποτα, μέχρι να τελειώσει η ταινία. Παρόλο που ήταν ανήσυχος, με περιέβαλε με εμπιστοσύνη και μόνο, όταν τελείωσε η ταινία, μου το είπε. Όταν είδε την ταινία και του άρεσε. Στον Μίγγα μου αρέσει φοβερά το παιχνίδι που κάνει στα βιβλία του με τον χρόνο. Πώς συναρμολογεί παρόν, παρελθόν και όνειρο. Ακόμη, με γοητεύει ο τρόπος με τον οποίο σκιαγραφεί τους χαρακτήρες του αλλά κυρίως το ότι, ενώ ο λόγος του είναι πολύ δουλεμένος, είναι ταυτόχρονα απλός και κατανοητός.

Ποιες διακρίσεις πετύχατε μέχρι σήμερα και ποιες από αυτές θεωρείτε καθοριστικές;

Σίγουρα με βοήθησε το ότι πήρα ένα κρατικό βραβείο στη Θεσσαλονίκη, γιατί έτσι μπόρεσα να κάνω την επόμενη ταινία. Η βράβευση μου στην Καλαμάτα έφερε μια ταινία που γυρίστηκε εξ ολοκλήρου στην πόλη. Το πιο τιμητικό για μένα είναι ότι η «Μαύρη Θύελλα» έχει συμπεριληφθεί σε αφιερώματα του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού, του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, του Φεστιβάλ Κρακοβίας. Είναι σημαντικό ότι η ταινία ταξίδεψε στον κόσμο και την είδαν πολλοί θεατές. Αυτό είναι πάντα ένα ζητού-

μενο, όταν γυρίζεις μια ταινία: να συναντηθεί με το κοινό της. Όμως, πιστεύω ότι η σχέση που έκανα με κάποιους ανθρώπους, όλα αυτά τα χρόνια, δεν συγκρίνεται με τίποτα άλλο. Η φιλία και η συνεργασία μου με τον Δημήτρη Μίγγα, τον Βασίλη Σαμπράκο, την Δώρα Μασκλαβάνου, τον Νίκο Κρητικό, τον Γιάννη Στάνκογλου, τον φωτογράφο μου τον Νίκο Βούλγαρη και όλους τους ηθοποιούς και τεχνικούς που δουλέψαμε μαζί, όλα αυτά είναι πραγματικά ανεκτίμητα.

Είχατε οικονομική στήριξη άλλη πέρα από την ΕΡΤ;

Τελευταία υπάρχει η στήριξη από το Κέντρο Ελληνικού Κινηματογράφου, μέσα από το πρόγραμμα development σεναρίου. Είναι σημαντική βοήθεια. Παλιότερα υπήρχε η οικονομική στήριξη από την ΕΡΤ μέσα από το πρόγραμμα ΜΙΚΡΟΦΙΛΜ. Χωρίς την επιδότηση του συγκεκριμένου προγράμματος δεν θα μπορούσαν να γίνουν οι ταινίες μου. Στο «Παιχνίδι για Δύο» βοήθησε καθοριστικά η διαφημιστική εταιρεία της ΚΙΝΟ, η οποία ήταν και συμπαραγωγός της ταινίας. Όπως και η Info Quest που ήταν από τους βασικούς μας χορηγούς. Από κει και πέρα υπάρχουν και οι άνθρωποι. Ο Νίκος Παναγιωτόπουλος, για παράδειγμα, μου παραχώρησε δεκαπέντε κουτιά φιλμ για το «Παιχνίδι» χωρίς να μου ζητήσει τίποτα. Είναι πολλά λεφτά. Ο συνάδελφος μου ο Μάκης Παπαδημητράτος, που με τίμησε με την συμμετοχή του σαν ηθοποιός στην «Μαύρη Θύελλα», μου δάνεισε το βιζέρ του. Πρέπει να πω επίσης ότι οι ηθοποιοί και οι τεχνικοί που συνεργάστηκαν μαζί μου εργάστηκαν με πολύ λιγότερα λεφτά από αυτά που χρεώνουν συνήθως. Αυτό από μόνο του είναι μια φυσική προσφορά. Τέλος είναι κι ο κόσμος που βοηθάει. Στην Καλαμάτα οι άνθρωποι μάς φιλοξένησαν, μας άνοιξαν τα σπίτια τους, τα μαγαζιά τους, μας εμπιστεύτηκαν δικά τους πράγματα προσωπικά και σε πολλές περιπτώσεις εργάστηκαν εθελοντικά για μια ταινία που σχετίζεται με την ομάδα της πόλης τους. Υπήρχε αγάπη και ουσιαστικό ενδιαφέρον από τους ανθρώπους της πόλης. Αυτό λέγεται στήριξη.

Επιτυχία ταινίας και budget είναι ποσά ευθέως ανάλογα;

Όχι απαραίτητα, αλλά εγώ δυστυχώς ασχολούμαι με πράγματα ακριβά. Και η «Ομερτά» που ετοιμάζω και τα «Πλωτά Νησιά» που ακολουθούν είναι απαιτητικές παραγωγές. Όπως σας είπα και πριν, χρειάζεται σωστός σχεδιασμός. Είναι απαραίτητο να υπάρχει ειλικρίνεια στις προθέσεις αλλά και στις σχέσεις των ανθρώπων που συναντιούνται με αφορμή την ταινία. Είναι το σενάριο. Το πιο βασικό. Αν έχεις μια δυνατή ιστορία στα χέρια σου και την αφηγείσαι με ένα τρόπο που να ενδιαφέρει τους ανθρώπους, είσαι κοντά σ' αυτό που λέμε επιτυχία. Ζητούμενο πάντα είναι και η σωστή χημεία στους ηθοποιούς και στους συντελεστές, με τους οποίους συνεργάζεσαι. Μια ταινία είναι πολλές ψυχές που χτυπάνε μαζί σε μια καρδιά και ψάχνουν μια άλλη. Την ψυχή του κοινού.

Πώς βλέπετε το μέλλον του ελληνικού κινηματογράφου; Είστε αισιόδοξος;

Ναι, γιατί υπάρχουν άνθρωποι που δουλεύουν σ' αυτόν τον χώρο και δίνουν πολλά. Είναι ένας κόσμος που τρέφει τον ελληνικό κινηματογράφο, καταθέτοντας ενέργεια και χρόνο σε βάρος της προσωπικής του ζωής. Απίστευτες εργατοώρες και πολλή αγάπη! Είναι κι όλο αυτό που γίνεται με το ελληνικό σινεμά στο εξωτερικό. Υπάρχει ενδιαφέρον για τις ταινίες μας και τις περιμένουν. Γίνονται περισσότερες συμπαραγωγές με άλλες χώρες κι αυτό βοηθάει σημαντικά. Είναι και η νέα γενιά σκηνοθετών που έρχεται και με κάνει να χαίρομαι πραγματικά. Χρειάζεται βέβαια μια σταθερή πολιτική γύρω

από τον κινηματογράφο κι ένα πιο ουσιαστικό ενδιαφέρον. Πέρασαν τριάντα χρόνια για να γίνει μια κρατική σχολή κινηματογράφου. Αυτό δεν βοήθησε. Υπάρχει ένας νόμος για το 1.5 % από τα έσοδα των τηλεοπτικών σταθμών, που θα έπρεπε να επενδύεται στην εγχώρια κινηματογραφική παραγωγή. Αυτός ο νόμος υπάρχει από το 1986 και εφαρμόστηκε μόνο από την ΕΡΤ. Μιλάμε για απίστευτα λεφτά που θα έδιναν μια ώθηση στον ελληνικό κινηματογράφο και θα έλυναν μακροχρόνια προβλήματα. Κι ερχόμαστε στο σήμερα. Πτώση στα εισιτήρια υπάρχει όχι μόνο στην Ελλάδα, που αντιμετωπίζει κρίση, αλλά και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Πτώση του 30-40%. Ο ίδιος ο κινηματογράφος αλλάζει σαν μέσο. Ο κόσμος θέλει να δει μια ταινία αλλά προτιμά να το κάνει στο σπίτι του, στην τηλεόραση ή στον υπολογιστή του. Είναι και οικονομικό το θέμα. Οι άνθρωποι έχουν την ανάγκη να ξεχαστούν απ' όσα συμβαίνουν γύρω τους, χωρίς να ξοδέψουν πολλά λεφτά. Μπορεί ο κόσμος να θέλει να δει κάτι που θα τον διασκεδάσει, αλλά είναι σε θέση να εκτιμήσει και μια καλή δουλειά. Αν μια ταινία δουλεύει σωστά, θα βρει το κοινό της.

Υπήρξατε εισηγητής σε διάφορα σεμινάρια κινηματογράφου αλλά διδάσκετε και στο Κινηματογραφικό Τμήμα της ΚΕΠΑ Βέροιας. Πόσο ενδιαφέρον παρουσιάζει για σας ο τομέας της διδασκαλίας;

Εκκινώντας την διδασκαλία προσπάθησα να επιστρέψω κάτι απ' όλα αυτά που πήρα από τους ανθρώπους που αγάπησα ως δασκάλους μου. Ωφέληθηκα απ' αυτούς και θέλω να προσφέρω κι εγώ στους μαθητές μου. Αυτό που επιδιώκουμε μέσα από τα μαθήματα είναι να υπάρχει μια θεωρητική γνώση γύρω από το πώς φτιάχνεται μια ταινία. Κατά την διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος, οι μαθητές μας επιχειρούν να εφαρμόσουν πρακτικά όσα μαθαίνουν, πραγματοποιώντας την δική τους ταινία μικρού μήκους. Το σενάριο δουλεύεται κι επιλέγεται από τους ίδιους, μοιράζονται τους ρόλους και τις ευθύνες και προχωράμε στο γύρισμα. Είναι πολύ ενδιαφέρον και δεν σας κρύβω ότι μαθαίνω κι εγώ από τους μαθητές μου. Τον πρώτο χρόνο γυρίσαμε τον «Σταθμό» και μας τίμησε με την συνεργασία του ο Γιάννης Ταϊπλιάδης ο οποίος δυστυχώς δεν πρόλαβε να δει την ταινία ολοκληρωμένη. Είναι η ιστορία ενός σταθμάρχη που εγκαταλείπει τον χώρο με τον οποίο συνέδεσε σχεδόν όλη την ζωή του. Για μένα είναι ένας παλιός κόσμος που αποχαιρετάμε, μια ζωντανή μαρτυρία ενός ανθρώπου που άφησε το στίγμα του στην πόλη μας. Είμαι περήφανος για τους μαθητές μου και την υπεύθυνη του τμήματος, την Ελπίδα Παναγιωτίδου, γιατί πέρα από την δουλεία τους, πρόσεξαν και φρόντισαν πρώτα απ' όλα τον άνθρωπο Γιάννη Ταϊπλιάδη. Τα γυρίσματα ήταν καλοκαιρινά και το πρόγραμμα γυρίσματος

προσαρμοζόταν ανάλογα με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην επιβαρύνεται. Αυτό για μένα είναι πολύ πιο σημαντικό από το οποιοδήποτε αποτέλεσμα. Η τελευταία ταινία των μαθητών μας, που συμμετείχε στο διαγωνιστικό σπουδαστικό τμήμα του Φεστιβάλ της Δράμας, είναι το «Σάντουιτς». Οι δυο σκηνοθέτες μας είναι ο Θωμάς Βύζας και ο Κωνσταντίνος Βόλκος, 15 και 17 χρονών, όταν γυρίστηκε η ταινία. Είναι μια ταινία κοινωνικού προβληματισμού κι επικεντρώνεται στο θέμα της επαιτείας. Η ταινία είναι πολύ σύντομη και θέτει ένα ερώτημα. Όταν ο άλλος ζητάει την βοήθεια μας, τι είναι αυτό που μας κάνει να πιστεύουμε ότι δεν μας αφορά;

Τι είναι για σας ο κινηματογράφος; Πώς θα τον ορίζατε σε σχέση πάντα με τον τρόπο που τον βιώνετε;

Είναι μια προέκταση της ζωής μας. Είναι ο τρόπος μου να επικοινωνώ με τους ανθρώπους μέσα από εικόνες. Είναι η συντροφικότητα. Το να μοιράζεσαι και να μην περιμένεις ανταπόδοση. Είναι όλα αυτά τα οποία κάναμε και τα κάναμε στραβά και τώρα θέλουμε να τα διορθώσουμε και αυτά που δεν κάναμε ποτέ και θέλουμε να τα κάνουμε. Είναι οι ηθοποιοί, το συνεργείο, αυτή η καινούρια οικογένεια, η οποία γίνεται και φτιάχνει ένα πράγμα που δεν πρόκειται να χαθεί ποτέ. Είναι η σχέση με τους ανθρώπους, που μιλάς μαζί τους, ακούς τις ιστορίες τους και προσπαθείς να τους τις επιστρέψεις πίσω, για να μην ξεχαστούν. Είναι μια παρέα από φίλους με ένα σκάφος μέσα στη θάλασσα. Είναι μια Ιθάκη. Πέρα από τον προσορισμό, μετράει το ταξίδι.

ΒΙΒΛΙΟ-ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ & ΒΙΒΛΙΟ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Διαβάζει
και παρουσιάζει η
Βούλα Κοτσάλου
(βιβλιοθηκονόμος
Δημοτικής
Βιβλιοθήκης
«Θ. Ζωγιοπούλου»)

Χαρά Ανδρείδου «Στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα»

Τέσσερις άν-
θρωποι, δυο
γυναίκες και
δυο άνδρες, σε
τρεις παράλ-
ληλες σχέσεις
μεταξύ τους, εν
γνώσει τους.
Κανείς τους
δεν είναι το

μοναδικό πρόσωπο στην ερωτική ζωή του
συντρόφου του, εν γνώσει του. Κανείς τους
δε δεσμεύεται από όρκους αιώνιας αγάπης,
οικογενειακές υποχρεώσεις, παιδιά. Κι όμως,
αποδέχονται όλοι τους από την αρχή αυτή την
παράξενη πραγματικότητα και συνεχίζουν. Ο
καθένας για τους δικούς του λόγους: σχέσεις
βγαλμένες από την εποχή της αθωότητας, ανά-
γκες που δεν μπορούν να καλυφθούν από ένα
μόνο πρόσωπο, πόλεμοι εσωτερικοί που δεν
οδηγούν πουθενά. Τέσσερις άνθρωποι, τόσο
διαφορετικοί σαν να κοιτά ο καθένας σε δι-
αφορετικό από τα τέσσερα σημεία του ορίζο-
ντα. Κι όμως, με το ίδιο τελικά ζητούμενο για
όλους: τη ζεστασιά της αγάπης.

Η Χαρά Ανδρείδου γεννήθηκε και ζει στη
Θεσσαλονίκη. Έχει σπουδάσει, σε ελληνικά και

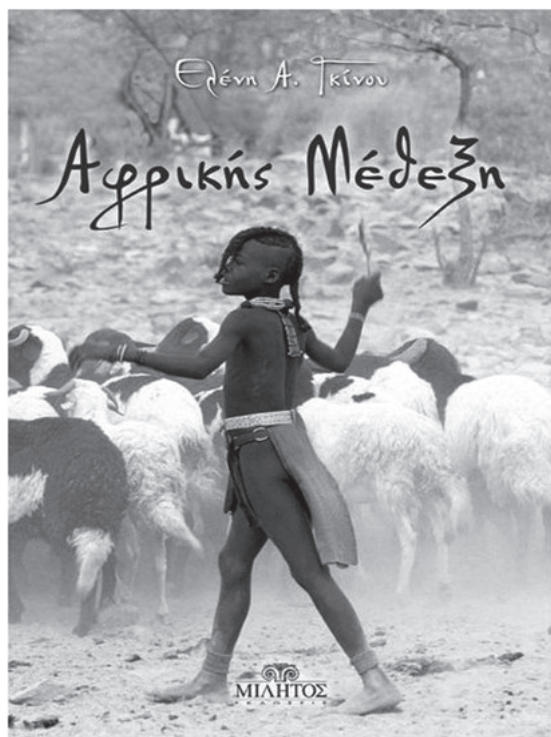
ξένα πανεπιστήμια, Παιδαγωγικές Επιστήμες, Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης, καθώς και Μουσειολογία. Έχει κάνει διδακτορικό στην Κλασική Αρχαιολογία και μεταπτυχιακό στην Ανοικτή Εκπαίδευση. Εργάστηκε κατά διαστήματα σε όλους αυτούς τους τομείς, όπως και σε πολλούς άλλους, για να την κερδίσει στο τέλος η εκπαίδευση. Όπως λέει η ίδια: «Δε ζωγραφίζω, δε χορεύω, δεν ξέρω να παίζω μουσική, ο δικός μου τρόπος για να εκφράζομαι είναι με τις λέξεις...»

...Και άλλα τα γράφει όταν αδυνατεί πια να σηκώσει άλλο μόνη της το βάρος της απουσίας και της απώλειάς του.

Ξυπνάω κάθε μέρα, χαράματα, ή και μέσα στη νύχτα, με μια απίστευτα έντονη αίσθηση απουσίας. Είναι σαν κάποιος να με τραντάζει βάνουσα μέσα στον ύπνο μου και να μου φωνάζει: «Ε! Κοιμάσαι! Ο αγαπημένος δεν είναι εδώ!» Σαν να με μέμφεται που μπορώ και κοιμάμαι, ενώ ο αγαπημένος δεν είναι εδώ. Είναι μια αίσθηση απουσίας που με τρομάζει μέσα στον ύπνο μου, με αναγκάζει να ξυπνήσω απότομα, ξαφνικά, σαν από έναν άγνωστο εφιάλτη. Κι εκεί, μέσα στο απειροελάχιστο διάστημα μεταξύ ύπνου και ξύπνιου, μεταξύ συνειδητού και ασυνείδητου, με πλημμυρίζει, γεμίζει κάθε γούβα και κάθε γωνιά που είναι άδεια, διαθέσιμη μέσα μου, με σκεπάζει. Κάθε νύχτα, κάθε πρωί, κάθε φορά, με εντυπωσιάζει η δύναμη της, η καθαρότητά της, η ολοκληρία της· της απουσίας και της αίσθησης της απουσίας. Μια πλημμύρα μέσα στην ύπαρξη μου κι ένας πόνος στο στήθος που αντιμετωπίζω σαν κάτι που δεν μπορώ να το αντιμετωπίσω, το κατανοώ, το δέχομαι. Το μαζεύω, το συμμαζεύω μέσα μου και μ' αυτό στην αγκαλιά σηκώνομαι από το κρεβάτι και ξεκινάω τη ζωή μου. Άλλες στιγμές φουσκώνει και ξεχειλίζει, άλλες στιγμές συρρικνώνεται και φρουμάζει, με συντροφεύει όλη μέρα. Τη μέρα είναι μια διαφορετική απουσία. Δεν είναι πια ανάγκη είναι γεγονός. Σαν κάτι που το κουβαλάς απαραίτητα μαζί σου, δεν μπορείς να μην το έχεις, κι όπου κι αν είσαι, αυτό στήνεται απέναντι σου και σε περιμένει. Είναι φορές που σηκώνεις το κεφάλι και το κοιτάς, είναι φορές που σκέφτεσαι, στοχάζεσαι γι' αυτό, είναι φορές που αποστρέφεις το βλέμμα, είναι φορές που δε θέλεις να το σκέφτεσαι και αφοσιώνεσαι με πείσμα σ' όλα τα της ζωής σου -εκτός απ' αυτό- για να μην το σκέφτεσαι, είναι φορές που σου λείπει το να το σκέφτεσαι και θέλεις να κάνεις χώρο μέσα στη μέρα σου για να ξαπλώσεις μαζί του και να το αγκαλιάσεις ζεστά, να το νιώσεις.

Είναι μια διαφορετική απουσία τη μέρα, αντιμετωπίσιμη. Μέχρι να' ρθει η νύχτα και να ξαπλώσεις ξανά στο κρεβάτι σου και να ξαπλώσει κι η απουσία δίπλα σου, να ακουμπήσει στο διπλανό μαξιλάρι, να σου χαϊδέψει τα μαλλιά, να σου πιάσει το χέρι, να κοιταχτείτε βαθιά μέσα στα μάτια και να σου πει «Γιατί δεν είναι εδώ;» Και από απουσία να γίνει απώλεια...

Το βιβλίο «Στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα» παρουσιάστηκε στις 3 Απριλίου 2015 στο χώρο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης «Θ. Ζωγιοπούλου».

Ελένη Γκίνου
«Αφρικάνικη Μέθεξη»

Η Αφρική αποτελεί τον καλύτερο τεχνίτη πάνω στη γη για να ακονίσει τις αισθήσεις του ταξιδευτή. Ένα συναρπαστικό βίωμα, που αλλάζει όλα τα κύτταρα όχι μόνο του σώματος αλλά και της ψυχής. Η Αφρική μαθαίνει στον ταξιδευτή να νιώθει την αναγέννηση κάθε κυττάρου με τον πιο συναρπαστικό τρόπο: αυτή είναι η μαγεία της. Είναι αυτή που σε δευτερόλεπτα ξέρει να συνενώνει τις αισθήσεις με την καρδιά. Έχει αυτή την τέχνη, που την περνάει στον ταξιδευτή σε μορφή ηλεκτροπληξίας. Η Αφρική είναι μια ιερή πλανεύτρα. Πάντως, περισσότερο από κάθε άλλο μέρος του κόσμου, νιώθεις ότι έχει μια δική της περίεργη

ψυχή, μυστηριωδώς ευγενική και εκφραστική.

Η Αφρική δεν είναι μια απλή ήπειρος, αλλά η αρχή και το τέλος του ανθρώπινου και ζωικού σύμπαντος. Εδώ εμφανίστηκε ο πρώτος άνθρωπος· εδώ υπάρχουν τα τελευταία απομεινάρια της φύσης. Και μόνο αυτά τα στοιχεία δημιουργούν ισχυρούς κραδασμούς στον ταξιδευτή. Η Αφρική δεν είναι πρωτόγονη αλλά πρωτογενής και το πρώτο που έχουμε να κάνουμε είναι να τη σεβαστούμε.

Η Ελένη Γκίνου έχει ταξιδέψει σε εβδομήντα χώρες στην Ασία, την Αμερική, την Αφρική και την Ευρώπη. Αγαπημένη της ήπειρος η Αφρική. Σπούδασε στο τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του ΑΠΘ και στη συνέχεια έλαβε διδακτορικό δίπλωμα στις Επιστήμες της Γλώσσας στο Πανεπιστήμιο της Grenoble (Γαλλία). Έχει διδάξει στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και στο Acadia University του Καναδά. Σήμερα διδάσκει διαπολιτισμική εκπαίδευση και γαλλική γλώσσα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Έχει δημοσιεύσει πολλά άρθρα σε επιστημονικά και μη περιοδικά, συνεργάτης της εφημερίδας «Το Βήμα της Κυριακής» για πέντε χρόνια και φωτογράφος με πολλές - πολλές ατομικές εκθέσεις στην Ελλάδα, τη Γαλλία και την Κίνα.

ISSN 1106 5354